

Alþingi
Nefndasvið
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Reykjavík: 8. des 2020
Tilvísun: 202012-0008

Efni: Umsögn um frumvarp til laga um breytingu á búvörulögum, nr. 99/1993 (úthlutun tollkvóta).

Alþýðusambandi Íslands hefur borist til umsagnar mál 376, þ.e. breytingu á búvörulögum en málið felur í sér að vikið verði tímabundið frá nýju fyrirkomulagi við útboð tollkvóta, svokölluðu jafnvægisútboði og eldra útboðsfyrirkomulag endurvakið. Í greinargerð með frumvarpi er farið yfir versnandi stöðu innlendrar matvælaframleiðslu í ljósi heimsfaraldurs en þar er bent á að fækkun erlendra gesta hafi dregið úr eftirspurn eftir innlendri framleiðslu.

Breytingar voru gerðar á fyrirkomulagi útboðs við úthlutun tollkvóta í byrjun árs 2020 til að mæta sjónarmiðum um að eldra kerfi gæti ekki tryggt ábata neytenda af auknu tollfrelsi. Í nýlegri úttekt Verðlagseftirlits ASÍ sem gerð var fyrir Atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytið voru áhrif framangreindra breytinga könnuð á verðþróun landbúnaðarafurða. Samantekið má segja að breytt fyrirkomulag við útboð tollkvóta hafi komið neytendum til góða og hækkun á afurðum sem falla undir útboð tollkvóta reynst hófleg samanborið við verðþróun á annarri matvöru. Þannig jókst vöruúrval og mældist meðalhækkun á kjötafurðum einungis 1,2-4,9% á sama tímabili og gengi krónunnar veiktist um 17%. Á sama tímabili hækkaði verð á sambærilegum innlendum vörum um á bilinu 1,6-5,1%¹.

ASÍ tekur undir að full ástæða er að hafa áhyggjur af stöðu innlendrar matvælaframleiðenda og störfum í matvælaframleiðslu. Hinsvegar skortir rökstuðning á því hvers vegna mæta eigi þeim vanda með jafn íþyngjandi aðgerð og frumvarpið felur í sér. Mikilvægt er að benda nefndinni á að áhrifin kæmu fram á skömmum tíma í frekari hækkun matvælaverðs og áhrifin því einnig kostnaðarauki fyrir þann hóp sem glímur við verstu efnahagslegu áhrif heimsfaraldurs, þ.e. atvinnuleysi og verulegan tekjumissi. Jafnframt skortir að tölulegar upplýsingar og greiningu á stöðu matvælaframleiðslunnar, hvert tekjufall hefur orðið og hversu almennur vandinn er. Hafa áhrif heimsfaraldurs eingöngu komið fram í þeirri framleiðslu sem hefur orðið fyrir áhrifum breytingu fyrirkomulags við úthlutun tollkvóta?

Efnahagsleg áhrif heimsfaraldurs hafa komið fram víða og stjórnvöld hafa mætt þeim með fjölbreyttum aðgerðum og umfangsmiklum úrræðum. Má þar nefna stuðnings- og brúarlán til fyrirtækja sem orðið hafa fyrir tímabundnu tekjufalli, tekjufalls- og viðspymustyrki, stuðning við greiðslu launakostnaðar á uppsagnarfrest auk fjölda annarra aðgerða.

Alþýðusambandið hefur í þeim efnum tekið undir nauðsyn þess að styðja við rekstraraðila, þar með talið matvælaframleiðendur, sem orðið hafa fyrir neikvæðum áhrifum af heimsfaraldri en hefur þó lagt þunga áherslu á ábyrga ráðstöfun ríkisfjár. ASÍ telur að breytingar á búvörulögum og fyrirkomulagi

¹ Sjá nánar greiningu Verðlagseftirlits ASÍ, <https://www.asi.is/frettir-og-utgafa/frettir/verdlagsfrettir/breytingar-a-tollkvota-skilad-ser-i-auknu-frambodi-og-minni-verdhackkunum-a-landbunadarvorum/>

útboðs við úthlutun tollkvóta sé ekki skilvirk leið til að mæta rekstrarvanda vegna heimsfaraldurs og að stjórnvöld eigi að mæta rekstrarvanda í greininni með beinum stuðningi þar sem þörfin er mest. ASÍ leggst gegn samþykkt frumvarpsins og kallar eftir betri greiningu á áhrifum Covid-19 á matvælaframleiðendur. Skoða þarf hvort ástæða sé að mæta vanda framleiðenda með frekari úrræðum en nú þegar hafa verið samþykkt vegna heimsfaraldurs. Slík úrræði mega þó ekki hafa íþyngjandi áhrif á þá hópa sem nú þegar glíma við stórfellt tekjufall og erfiða stöðu vegna atvinnumissis.

Fyrir hönd ASÍ,

Róbert Farestveit
Hagfræðingur

Umsögn um Þingskjal 468 – 376. mál.

Frumvarp til laga um breytingu á búvörulögum, nr. 99/1993 (úthlutun tollkvóta)

Búnaðarsamband Suðurlands þakkar beiðni atvinnuveganefndar um umsögn um frumvarp til laga um breytingu á búvörulögum. Mikill vandi steðjar að íslenskum landbúnaði þessi misserin. Þar er fyrst til að taka að þann 1. maí 2018 kom til framkvæmda samningur Íslands og ESB um viðskipti með landbúnaðarvörur sem hefur stóraukið markaðsaðgang þess síðartalda á hérlandan markað fyrir landbúnaðarafurðir. Óhjákvæmilegt var að innlendar afurðir létu að einhverju marki undan síga fyrir auknum innflutningi. Að auki liggur nú fyrir að misbrestir hafa verið á tollaframkvæmd þannig að verulegt magn m.a. osta hefur verið flutt inn hingað til lands án tolla og umfram þann tollfrjálsa markaðsaðgang sem samið hefur verið um við önnur lönd.

Ljóst er að heimsfaraldur af völdum COVID-19 sjúkdómsins hefur valdið verðlækkunum og sölutregðu á afurðum landbúnaðarins. Þetta hefur aukið enn á þann vanda sem fyrir var. Búnaðarsamband Suðurlands leggur því áherslu á að orðið sé við þeim rökstuddu óskum samtaka bænda og afurðastöðva í landbúnaði, í bréfi til ríkisstjórnar Íslands frá 2. nóvember sl., þess efnis að útboði á tollkvótum ESB fyrir landbúnaðarafurðir á innlendan markað verði frestað meðan ráðrúm gefst til að rýna stöðuna og koma í veg fyrir langvarandi afleiðingar offramboðs búvara á innlenda framleiðendur.

Því má einnig með fullri sanngirni halda fram að þegar sé búið að flytja inn mikið af því magni t.d. osta sem samið var um tollfrjálsan markaðsaðgang fyrir. Lögmenn hafa bent á m.a. í minnisblöðum sem fylgdu fyrrnefndu erindi til ríkisstjórnar Íslands að grípa megi inn í aðstæður með vísun til 112. gr. EES-samningsins sem veitir samningsaðilum heimildir til að grípa til einhliða ráðstafana ef upp koma alvarlegir efnahagslegir, þjóðfélagslegir eða umhverfislegir erfiðleikar í ákveðnum atvinnugreinum. Eins eru ákvæði í Vínarsamningnum um þjóðréttarsamninga sem hægt er að vísa til í samskiptum íslenskra stjórnvalda við framkvæmdastjórn ESB.

Virðingarfyllt

Stjórn Búnaðarsambands Suðurlands.

Atvinnuveganefnd Alþingis

Sent með tölvupósti
Reykjavík, 10. desember 2020

Efni: Umsögn um frumvarp til laga um búvörulög (úthlutun tollkvóta), 376. mál
Tilv. 202012-0008

Vísað er til erindis frá 4. desember sl. í tölvupósti nefndasviði Alþingis þar sem óskað var umsagnar um frumvarp til laga um búvörulög (úthlutun tollkvóta), 376. mál. Frestur til að skila umsögn var veittur til 10. desember. Eftirfarandi aðilar standa sameiginlega að umsögn þessari: Bændasamtök Íslands, Búnaðarsamband Eyjafjarðar, Félag kjúklingabænda, Landssamtök sauðfjárbænda og Samband garðyrkjubænda. Umsagnaraðilar hafa farið yfir efni frumvarpsins og gera eftirfarandi athugasemdir.

Almennt

Með frumvarpinu er lagt til að eldra útboðsfyrirkomulag tollkvóta verði endurvakið tímabundið í ljósi erfiðra aðstæðna á markaði vegna heimsfaraldurs kórónuveirunnar sem veldur COVID-19 sjúkdómnum. Í almennum athugasemdum í greinargerð með frumvarpinu segir að meginmarkmið þess sé að lágmarka áhrif kórónuveirufaraldursins á innlenda framleiðslu landbúnaðarafurða.

Umsagnaraðilar vilja í upphafi áréttu að svo mögulegt sé að stemma stigu við neikvæðum áhrifum faraldursins er nauðsynlegt að falla frá úthlutun tollkvóta á fyrri hluta næsta árs.

Fyrirkomulag við úthlutun tollkvóta

1. janúar 2020 var svokölluðu jafnvægisútboði komið á með lagabreytingu sem hafði það að markmiði að draga úr kostnaði þeirra sem fengju úthlutað tollkvóta, með þeim afleiðingum að neytendur nyttu góðs af í ljósi nýrra samninga milli Íslands og Evrópusambandsins um viðskipti með landbúnaðarvörur, sem tóku gildi 1. maí 2018. Með þeim samningi voru tollkvótar fyrir landbúnaðarvörur auknir töluvert en við gerð samningsins var m.a. litið til þess mikla fjölda ferðamanna sem sóttu landið á þeim tíma og gert ráð fyrir um tveimur milljónum á ári. Nú liggur fyrir að eftirspurn hefur dregist gríðarlega saman í kjölfar heimsfaraldursins með alvarlegum afleiðingum fyrir innlenda framleiðslu landbúnaðarvara, enda hefur innflutningur á erlendum vörum skv. tollkvótum haldist óbreyttur. Með frumvarpinu er lagt til að brugðist verði við þessari þróun með breytingu á útboðsfyrirkomulagi tollkvóta.

Bændasamtökin telja það fyrirkomulag sem tók gildi 1. janúar sl., í ljósi fenginnar reynslu og óháð áhrifum heimsfaraldursins, ekki til þess fallið að ná markmiðum um aukinn ábata neytenda í formi lægra vöruverðs. Það hefur ekki verið sýnt fram á það að lægri verð á tollkvótum til þeirra sem fá þeim úthlutað skili sér í vasa neytenda. Sem dæmi þá hefur þrátt fyrir veikingu krónunnar orðið lækkun á CIF verði á innfluttu nautakjöti, að frátalinni lækkun á verði tollkvóta. Á sama tíma hækkar verð til neytenda og hrun hefur orðið í verði til bænda.

Þegar opnað er fyrir innflutning vegna skorts á innlendri framleiðslu er eðlilegt að horfa til verðmyndunar á innlendri framleiðslu þegar ákvarðaður er tollur sem leggst á innfluttu vöruna. Þannig hafa innflytjendur ekki hvata til að viðhalda eða auka innflutning, slíkt ætti ekki að hafa áhrif á framlegð. Þegar innlenda varan kemur inn á markað þá ríkir sama jafnvægi á markaði.

Með tillögu í frumvarpinu er enn og aftur er verið að bregðast við röngum áherslum og skorti á stefnufestu sem samtök bænda hafa ítrekað varað við, ekki síst fyrir ári síðan þegar nýtt fyrirkomulag við úthlutun tollkvóta var leitt í lög. Umsagnaraðilar telja þó að sú leið sem nú er lögð til sé hluti af því sem þarf að gera til að takast á við þá stöðu sem er uppi og styðja því að frumvarpið verði samþykkt. Hins vegar verður ekki litið hjá því að breytingar er varða fyrirkomulag á úthlutun tollkvóta leysa ekki vandann sem blasir við íslenskum landbúnaði.

Tollvernd og samningar um viðskipti við landbúnaðarvörur við ESB

Innflutningsvernd í formi tolla hérlandis hefur ekki aðeins rýrnað að verðgildi heldur nær hún einnig til mun færri vörflokka eftir gildistöku samninganna. Þá er það einfaldlega ekki rétt að ofurtollar séu lagðir á innfluttar landbúnaðarvörur, sbr. meðfylgjandi tafla úr kynningu frá utanríkisráðuneyti frá 11. október 2019 „Utanríkisþjónusta í þágu atvinnulífs“.

Ríki	Fjöldi tollskrárnúmera	Hlutfall tollskrárnúmera sem bera ekki toll	Meðaltollur
	8.971	89,6%	4,6%
	9.414	26,1%	6,3%
	7.207	83,5%	7,5%
	8.615	19,7%	9,0%

Samkvæmt skýrslu starfshóps, sem falið var að greina þróun tollverndar og stöðu íslensks landbúnaðar gagnvart breytingum í alþjóðlegu viðskiptaumhverfi, jókst innflutningur landbúnaðarafurða verulega frá 2007 til 2019 og margfaldaðist í sumum tilfellum. Aukningin á tímabilinu var mest í óunnum kjötvörum, eða 333% en sala á innlendri framleiðslu jókst á sama tíma um 15%. Innflutningur á mjólkurvörum jókst um 136% og um 45% á grænmeti. Skýringin á aukningu í innflutningi mjólkurvara skýrist að miklu leyti af auknum innflutningi osta en á sama tíma jókst innvegin mjólk frá bændum um 23%. Þá dróst sala á innlendu grænmeti saman um 20% á tímabilinu en þar vó þyngst sölusamdráttur í kartöflum upp á 34% og um 20% í tómötum.

Þess ber að geta að framleiðsla getur sveiflast nokkuð milli ára vegna tíðarfars. Á ofangreindu tímabili jókst íbúafjöldi um 11% hér á landi og ferðamönnum fjölgaði um 337%. Hlutfall verðmætis innflutnings af framleiðsluvirði innanlands hefur samhliða auknum innflutningi hækkað úr 3-6% á fyrstu árum tímabilsins í 12-15% árin 2018 og 2019. Aukinni eftirspurn hefur þannig verið mætt að meira leyti með innflutningi.

Það er tekið fram í athugasemdum í greinargerð með frumvarpinu að eftirspurn hafi dregist saman, erlendum gestum fækkað, innflutningur aukist og að innlend matvælaframleiðsla hafi tekið það högg. Breyting á fyrirkomulagi við útboð tollkvóta eitt og sér er smáatriði í stóra samhenginu og það liggur fyrir að endurskoða þarf viðskiptasamninga við Evrópusambandið um landbúnaðarvörur. Forsendur þær sem voru til staðar við samningu hans eru einfaldlega brostnar.

Til viðbótar hefur komið í ljós stórfellt misræmi á milli innflutningstalna hérlandis og útflutningstalna ESB. Skoðun á misræminu sýndi jafnframt að eftirlit með innflutningi og skráning hjá Tollstjóraembættinu er í skötulíki. Samningurinn er afar óhagfelldur íslenskum landbúnaði í grunninn og skortur á eftirfylgni með framkvæmd hans skekkir samkeppnisstöðu á innanlandsmarkaði. Þá bendir allt til þess að hið opinbera hafi á síðastliðnum árum farið á mis við háar fjárhæðir vegna vara sem eru skráðar í rangan tollflokk við innflutning. Ekki verður séð að neytendur hafi heldur notið fyrirkomulagsins og ágalla á tollaframkvæmd.

Af þessum sökum, svo og vegna alvarlegra aðstæðna í íslenskum landbúnaði sérstaklega kjötmarkaði, beindu helstu hagsmunasamtök bænda og fyrirtækja í landbúnaði formlegu erindi, dags. 2. nóvember sl., til ríkisstjórnar Íslands vegna alvarlegra aðstæðna í landbúnaði sem

tengdust heimsfaraldrinum. Þar kom m.a. fram að þótt misræmi í tollframkvæmd sé ekki bein afleiðing faraldursins var talið ljóst að hin brotakennda framkvæmd gerði það að verkum að innlend framleiðsla landbúnaðarafurða naut ekki þeirrar tollverndar sem lög og alþjóðasamningar áttu að tryggja. Að mati hagsmunasamtaka bænda var hin brotakennda tollframkvæmd hins vegar til þess að þyngrja verulega höggið sem landbúnaðariðnaðurinn hefur orðið fyrir.

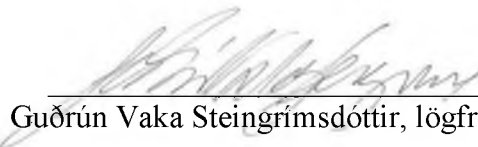
Niðurlag

Með vísan til framangreinds er nauðsynlegt að leita allra leiða til að leysa vandann með heildstæðum hætti. Annars vegar þarf að endurskoða umrædda tollasamninga og tollaframkvæmd hérlandis hins vegar. Einnig þarf að gera verulegar úrbætur á tollaframkvæmd. Að auki skal það áréttað að Evrópusambandið nýtir það svigrúm sem er fyrir hendi í sínu regluverki til hins ýtrasta til að bregðast við aðstæðum og sveiflum og auka verulega stuðning við innlenda framleiðslu aðildarríkja. Fyrir því eru ríkar ástæður og heimildir sem eðlilegt og skynsamlegt væri að nýta hérlandis.

Umsagnaraðilar leggja þunga áherslu á að íslenskum landbúnaði verði búin þau skilyrði sem hann þarf til að geta mæta síaukinni samkeppni innfluttra vara og annað eftirspurn á innanlandsmarkaði eftir því sem unnt er með hliðsjón af kröfum neytenda um heilnæmi og gæði. Þá er með vísan til alls framangreinds gríðarlega mikilvægt að fallið verði frá úthlutun tollkvóta á fyrri hluta næsta árs.

Virðingarfyllst,

f.h. Bændasamtaka Íslands, Búnaðarsambands Eyjafjarðar,
Félags kjúklingabænda, Landssamtaka sauðfjárbænda og Sambands garðyrkjubænda

Guðrún Vaka Steingrimsdóttir, lögfr. BÍ.

Nefndasvið Alþingis
B.t. atvinnuveganefndar
Austurstræti 8-10
101 Reykjavík

Reykjavík, 10. desember 2020.

Efni: Umsögn um frumvarp til laga um breytingu á búvörulögum (úthlutun tollkvóta), 376. mál.

Félag atvinnurekenda (FA) vísar til umsagnarbeiðni atvinnuveganefndar 4. desember sl. um ofangreint mál, á þingskjali 468.

I. Efni frumvarpsins og rökstuðningur

Megintillaga landbúnaðar- og sjávarútvegsráðherra í frumvarpi þessu er að hverfa frá svokölluðu jafnvægisútboði við úthlutun tollkvóta fyrir búvörur, sem samið hefur verið um í alþjóðasamningum, og taka tímabundið upp fyrri útboðsaðferð, þar sem tollkvótar eru seldir hæstbjóðanda.

Rök ráðherra fyrir breytingunni eru að nauðsynlegt sé að endurvekja fyrri útboðsaðferð tímabundið „í ljósi þeirra erfiðu aðstæðna sem ríkja nú á markaði vegna heimsfaraldurs kórónaveirunnar“. Meginmarkmið frumvarpsins er sagt vera að „lágmarka áhrif kórónuveirufaraldursins á innlenda framleiðslu landbúnaðarafurða.“ Í greinargerð frumvarpsins kemur fram að mikil fækkun ferðamanna vegna heimsfaraldursins hafi dregið úr eftirspurn eftir matvælum, en innflutningur samkvæmt tollkvótum hafi á sama tíma haldizt óbreyttur. „Það er innlend matvælaframleiðsla sem tekur það högg og við því þarf að bregðast,“ segir í greinargerðinni.

II. Forsaga málsins

Núverandi aðferð við útboð á tollkvótum, svokallað jafnvægisútboð, var tekið upp með breytingu á búvörulögum sem tók gildi í ársbyrjun með lögum nr. 152/2019. Þegar frumvarpið sem varð að þeim lögum var kynnt opinberlega, lét ráðherrann, sem leggur þetta mál fyrir þingið, hafa eftir sér í fréttatilkynningu: „Neytendur eiga að njóta aukins vöruúrvals, lægra vöruverðs og aukinnar samkeppni á markaði með landbúnaðarvörur. Einföldun og skýrara regluverk er varðar úthlutun tollkvóta mun stuðla að þessu.“

Í fréttatilkynningunni sagði ennfremur að markmiðið með breyttri útboðsaðferð væri að „auka ábata neytenda vegna tollkvóta í formi lægra vöruverðs, auka samkeppni en jafnframt gæta að hagsmunum innlendra framleiðenda.“ Svipaður texti var í greinargerð frumvarpsins. Það þarf því væntanlega ekki að hafa mörg orð um að með því að leggja til að breyta útboðsaðferðinni tímabundið til baka er ráðherrann að draga úr samkeppni og stuðla að hærra vöruverði til neytenda.

Félag atvinnurekenda undirstrikaði í umsögn við frumvarp þetta þá afstöðu sína að ekki eigi að bjóða upp tollkvóta; það gangi beinlínis gegn markmiðum þeirra alþjóðasamninga sem

gerðir eru um gagnkvæman markaðsaðgang í formi tollkvóta. Hins vegar taldi félagið tillöguna um jafnvægisútboð skárri en fyrra kerfi og að hún myndi tímabundið stuðla að bættum hag innflutningsfyrirtækja og neytenda með lækkun útboðsgjalds fyrir tollkvóta. Nánar tiltekið sagði í umsögn FA:

Félag atvinnurekenda hefur verið gagnrýnið á núverandi uppboðskerfi og er til efs að hægt sé að finna verra kerfi til að útdeila tollkvótum. Það má því segja að allar breytingar hljóti að vera til bóta. Hins vegar dregur FA mjög í efa að til lengri tíma litið græði neytendur á áframhaldandi uppboðum á tollkvóta, sama hvaða aðferð er notuð.

Að mati FA er ekki ósennilegt að verð fyrir tollkvóta í fyrstu útboðunum með nýrri aðferð, verði frumvarpið að lögum, verði lægra en það hefur verið. Það mun hins vegar fljótt taka breytingum til hækkunar, að minnsta kosti þegar stækkun tollkvóta samkvæmt ESB-samningnum verður að fullu komin fram. [...]

Sagan sýnir hins vegar að útboðsgjaldið hefur á lengri tíma þá tilhneigingu að hækka stöðugt og ná jafnvægi í tölu sem er rétt undir kostnaði innflytjenda af að flytja viðkomandi vöru inn á fullum tolli. Engin ástæða er til að ætla að langtímaþróunin verði önnur, þótt breytt útboðsaðferð verði notuð. Þannig mun áframhaldandi uppboð á tollkvóta áfram éta upp smám saman ávinning fyrirtækja og neytenda af því tollfrelsi sem samið hefur verið um í alþjóðasamningum og stjórnálamenn halda gjarnan fram á hátíðisstundum að eigi að stuðla að lægra vöruverði og meiri samkeppni.

FA er áfram þeirrar skoðunar að til lengri tíma litið sé hag verzlunarinnar og neytenda best borgið með endurgjaldslausri úthlutun tollkvóta. Hins vegar fer ekki á milli mála að ný útboðsaðferð á sinn þátt í lækkun útboðsgjalds um skeið.

III. Áhrif frumvarpsins

Einungis eitt útboð hefur farið fram á tollkvóta samkvæmt samningnum við Evrópusambandið með hinni nýju aðferð; í júní síðastliðnum vegna tímabilsins júlí til desember 2020. Í meðfylgjandi töflu má sjá breytingar á útboðsgjaldinu miðað við síðasta útboðið sem fram fór með eldri aðferðinni:

Innflutt vara	Útboðsgjald eldri aðferð, kr. á kg	Útboðsgjald jafnvægisútboð, kr. á kg	Breyting kr. á kg
Nautakjöt	331	200	-131
Svínakjöt	188	182	-6
Alifuglakjöt	262	280	18
Alifuglakjöt lífrænt	134	111	-23
Ostar	719	680	-39
Þurrkaðar og reyktar skinkur	200	5	-195
Pylsur	167	10	-157
Elduð kjötvara	239	175	-64

Hér sést vel að útboðsgjaldið lækkar í öllum flokkum nema á kjöti af alifuglum ræktuðum með hefðbundnum hætti. Mest lækkar gjaldið vegna innflutnings á nautakjöti (40%), þurrkuðum og reyktum skinkum (98%) og pylsum (94%).

Enginn vafi leikur á að innflutningsfyrirtæki, sem í flestum tilvikum greiða minna fyrir tollkvóta, og neytendur, sem greiða lægra vöruverð, hafa notið góðs af breytingunni. Því hefur verið haldið fram að verzlunin hafi ekki skilað neytendum þeim hagsbótum, sem tollasamningurinn og breytt útboðsaðferð hafa skilað. Nú er ekki alveg einfalt að greina hvað af lækkun útboðsgjaldsins er vegna stækkunar tollkvóta og hvað vegna breyttrar útboðsaðferðar, en ekki fer á milli mála að neytendur njóta góðs af. Til vitnis um það er ný skýrsla Alþýðusambandsins, sem gerð var fyrir atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytið (ANR), samkvæmt samningi um að verðlagseftirlit ASÍ kannaði verð á innlendum og innfluttum búvörum. „Markmiðið með samningnum var að safna gögnum og fylgja þannig eftir þeim breytingum sem gerðar voru á lögum um tollkvóta í desember 2019. Væntingar standa til að breytingarnar muni skila sér í lægri kostnaði fyrir innflytjendur og lægra verði til neytenda,“ segir í skýrslunni.

Niðurstaða ASÍ er í stuttu máli að innfluttar kjöt- og mjólkurvörur (sem stærri tollkvótar og breytt útboðsaðferð nær til) hafi hækkað mun minna í verði en 20% veiking gengis krónunnar gagnvart evrunni á tímabilinu frá desember 2019 til september 2020 gaf tilefni til; í sumum tilvikum minna en innlendar vörur og jafnvel hafi verð lækkað. Breytingar á verði tiltekinna búvara má sjá í töflunni hér að neðan.

Verð á innfluttum búvörum hækkaði í sumum tilvikum meira en verð innlendra búvara, að því er segir í niðurstöðum skýrslunnar. „Í sumum flokkum landbúnaðarvara hækkaði verð á innfluttum landbúnaðarvörum þó ekki mikið umfram verð á innlendum landbúnaðarvörum og tiltölulega lítið sé horft til veikingar krónunnar á tímabilinu sem verðtakan fór fram. Þá mátti sjá verðlækkun í einum flokki innfluttra landbúnaðarvara í könnuninni,“ segir í niðurstöðunum. „Veiking krónu hefur tilhneigingu til að fara nokkuð hratt út í verðlag á innfluttum vörum en aðrir áhrifaþættir geta unnið upp á móti,“ segir enn fremur í skýrslunni.

Að mati FA sést þetta glögg í þeim verðbreytingum samkvæmt könnun ASÍ, sem sjá má í meðfylgjandi töflu. Verðhækkanir á kjötvörum og ostum eru minni en gengisveikingin gefur tilefni til og í tilviki alifuglakjöts lækkar verð innfluttrar vöru. Tollkvótar á þessum vörum hafa farið stækkandi vegna tollasamningsins við ESB og útboðsgjaldið lækkað í flestum tilvikum.

Verðbreyting desember 2019 til september 2020		
Vörflokkur í könnun	Innfluttar vörur	Innlendar vörur
Nautakjöt	2,2%	1,6%
Svinakjöt	7,9%	3,7%
Alifuglakjöt	-1,3%	3,3%
Unnar kjötvörur	4,8%	5,1%
Ostar	9,0%	6,5%
Tómatar	15%	-1%
Gulrætur	26%	5%
Sveppir	10%	1%
Paprikur	19%	-3%
Ísl. rófur	-	-11%

Innflutt grænmeti hækkar hins vegar talsvert meira en kjöt- og mjólkurvörur. Það skýrist í fyrsta lagi af gengisveikingu, í öðru lagi af því að innkaupsverð á grænmeti hefur hækkað vegna vandkvæða við tínslu, pökkun og flutninga vegna kórónuveirufaraldursins og að í þriðja lagi hafa ekki orðið hagstæðar tollabreytingar á grænmeti heldur þvert á móti. Með samþykkt laga nr. 152/2019 voru afnumdir svokallaðir skortkvótar; heimildir til að flytja inn búvörur á lægri eða engum tolli ef innlenda framleiðsla vantar á markað. Atvinnuveganefnd gerði tillögu að þrengingu á þeim tímabilum tollfrjáls innflutnings, sem tilgreind voru í frumvarpi ráðherra, og var sú breyting samþykkt af Alþingi. Líkt og FA varaði við í umsögn um áðurnefnt frumvarp hefur það orðið til þess að komið hafa tímabil sem innflutt vara er flutt inn á fullum tolli þótt lítið eða ekkert sé til af innlendri vöru og hefur það haft áhrif til hækkunar á grænmetisverði, í þessu tilviki aðallega á verði gulróta.

Niðurstaðan er alltént skýr; yfirgnæfandi líkur eru á að frumvarpið muni hafa þau áhrif að fram á árið 2022 muni útboðsgjaldið, sem innflutningsfyrirtæki þurfa að greiða fyrir tollkvóta, verða hærra en ella. Það mun stuðla að hækkun verðlags til neytenda umfram það sem ella hefði orðið. Innfluttar vörur hækka í verði og í skjóli þeirrar hækkunar verður auðveldara fyrir innlenda framleiðendur að halda uppi verði á sínum vörum. Má það heita með hreinum ólíkindum að stjórnvöld stuðli þannig meðvitað að hækkun matvöruverðs á þrengingatímum, á sama tíma og metfjöldi, eða yfir 25.000 manns, þiggur atvinnuleysisbætur og þykir matarreikningurinn eflaust nógu hár.

Ráðherra hafnaði því í viðtali við Ríkisútvarpið 3. desember síðastliðinn að frumvarpið leiddi sjálfkrafa til hækkunar á matarverði til neytenda. „Það er ekkert sjálfgefið að þetta þýði hækkunir fyrir neytendur. Það er verzlunin sjálf sem stýrir því hvernig hún leggur á sínar vörur,“ sagði sjávarútvegs- og landbúnaðarráðherra. Þetta er augljóslega útúrsnúningur. Ef tilgangur frumvarpsins er ekki að hækka verð innfluttrar vöru til að vernda innlenda framleiðslu, er vandséð af hverju það er lagt fram. Það má svo halda því til haga að álagning verzlunarinnar þarf að standa undir margvíslegum ófyrirséðum kostnaði vegna sóttvarnaáðstafana og vandkvæða sem fylgt hafa heimsfaraldrinum og vandséð að þar sé nokkurt svigrúm til lækkunar til að hlífa neytendum við afleiðingum ákvarðana alþingismanna.

IV. Almennur stuðningur eða sértækur og samkeppnishamlandi?

FA hefur, eftir að kórónaveirukreppan hófst, lagt áherzlu á að aðgerðir stjórnvalda til stuðnings fyrirtækjum séu almennar og hafi ekki neikvæð áhrif á samkeppni til lengri eða skemmri tíma. Segja má að flestar aðgerðir stjórnvalda hafi verið almennar, í formi beinna styrkja, frestunar á greiðslu opinberra gjalda og lánaþyrirgreiðslu með ríkisábyrgð. Þær hafa staðið til boða öllum fyrirtækjum sem uppfylla tiltekin skilyrði, t.d. um tekjufall sem rekja má til heimsfaraldursins.

Með þessu frumvarpi er keyrt langt út fyrir þá braut sem almennt hefur verið mörkuð í aðgerðum stjórnvalda og lagðar til sértækar aðgerðir, sem hamla samkeppni á einum tilteknum markaði, þ.e. matvörumarkaðnum. Samkvæmt dómum Hæstaréttar er útboðsgjaldið skattur og með álagningu skatts á keppinauta innlendra framleiðenda búvara er samkeppnisstaða þeirra klárlega skekkt. Í öðrum innlendum framleiðslugreinum, sem hafa orðið fyrir áhrifum vegna heimsfaraldursins, dettur forsvarsmönnum fyrirtækja ekki einu sinni

í hug að biðja um að keppinautar þeirra séu skattlagðir til að skapa hinu innlenda félagi svigrúm til að hækka verð, til tjóns fyrir neytendur.

Samkvæmt þeim upplýsingum, sem FA hefur aflað sér, er sízt minni eftirspurn eftir innlendum búvörum í verzlunum, þ.e. á almennum neytendamarkaði, eftir að kórónuveirukreppan hóf innreið sína. Möguleg minni eftirspurn er þá væntanlega fyrst og fremst vegna mikils samdráttar á veitinga- og gistihúsamarkaði. FA vekur einnig athygli á því að eitt eru tölur um minnkandi eftirspurn, en annað eru tölur um raunverulegan samdrátt í veltu eða tekjufall. FA telur afar hæpið að ætla að láta hinn almenna matvörumarkað líða sérstaklega fyrir vandkvæði á veitingahúsamarkaði. Með þessu frumvarpi er mögulegur vandi afurðastöðva vegna samdráttar á veitingahúsamarkaði færður yfir á verzlunina og neytendum sendur reikningurinn.

Fjárlaganefnd hefur nú birt tillögur sínar um breytingar á fjárlagafrumvarpi næsta árs. Þar á meðal er tillaga ættuð frá ráðherra um tæpan milljarð króna í beina styrki til bænda vegna samdráttar í eftirspurn vegna verulegrar fækkunar ferðamanna. Samtals eru þetta 242,5 millj. kr. vegna kúabænda og 727,5 millj. kr. vegna sauðfjárbænda. Þetta er að mati FA eðlilegri aðferð til að styðja bændur vegna tekjutaps og ekki markaðstruflandi með sama hætti og það frumvarp, sem hér er til umfjöllunar.

Raunar verður ekki séð að hækkanir á útboðsgjaldi, sem munu leiða af frumvarpinu, gagnist bændum sjálfum með beinum hætti, heldur verja þær fremur afurðastöðvar fyrir samkeppni. Ekki verður hjá því komið að benda á að afurðastöðvum standa hin almennu stuðningsúrræði stjórnvalda vegna tekjufalls til boða, rétt eins og öllum öðrum rekstraraðilum, að því gefnu að þær uppfylli almenn skilyrði. Hvað stuðning til bænda varðar er honum best fyrir komið í beingreiðslum til þeirra, en ekki í skaðlegri skattlagningu á neytendur sem skilar bændum engum ábata.

V. Jón og séra Jón

FA vekur einnig athygli á því að fjölda fyrirtækja í öðrum greinum, sem þjónusta veitinga- og gistihúsamarkað og hafa orðið fyrir miklum búsifjum, hafa ekki staðið önnur úrræði til boða en hin almennu stuðningsúrræði stjórnvalda. Matvælainnflytjendur, sem hafa sérhæft sig í vörum fyrir veitinga- og gistihúsamarkað og hafa orðið fyrir miklu tekjufalli, hafa mætt mikilli stífni hjá atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytinu (ANR).

Þegar ferðamannastraumur stöðvaðist og eftirspurn á veitingahúsamarkaði hrundi síðastliðið vor, sendi FA ANR beiðni um að tollkvótar, sem áttu að gilda til 1. júlí, yrðu framlengdir þannig að innflytjendur brynnu ekki inni með heimildir, sem þeir hefðu greitt fyrir háar fjárhæðir. Því erindi var hafnað, en fallið á að framlengja kvótana um mánuð á þeim grundvelli að slíkt væri orðið stjórnsýsluvenja, enda hefur slík heimild verið veitt mörg undanfarin ár í eðlilegu árferði. Þegar nýjum tollkvótum var úthlutað fyrir seinni helming ársins, tilkynnti ráðuneytið innflytjendum hins vegar að engin framlenging yrði í boði. Það er því ekki sama Jón og séra Jón, þegar kemur að greiðvikni ráðherra við fyrirtæki, sem hafa fengið skell vegna samdráttar á veitingahúsamarkaðnum.

Væntanlega vegna þess að ráðuneytið hefur áform um að breyta útboðsaðferð tollkvóta hafa engin útboð fyrir árið 2021 enn verið auglýst og innflutningsfyrirtækin engar upplýsingar fengið um mögulega tímasetningu þeirra, sem veldur margvíslegum vandkvæðum og getur seint talizt vönduð stjórnsýsla. Eðlilegt hefði verið við þessar kringumstæður að gefa innflutningsfyrirtækjum lengri tíma til að nýta tollkvótann, þar sem við blasir að útboði verði ekki lokið fyrir áramót úr þessu.

Ein ástæðan fyrir því að innflutningur samkvæmt tollkvótum er óbreyttur, eins og vikið er að í greinargerð frumvarpsins, er einmitt stífní ráðuneytisins. Öllum umleitunum innflutningsfyrirtækja um að dreifa tollkvóta á lengri tíma eða skila honum og fá endurgreiðslu vegna minni eftirspurnar á veitingahúsamarkaði hefur verið mætt með sama hætti. Vegna þess að innflytjendur greiða hátt verð fyrir kvótana eiga þeir ekki annan kost en að flytja inn vörurnar og koma þeim í verð.

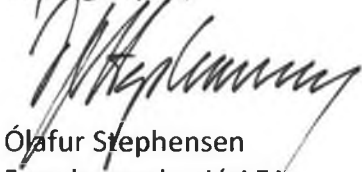
Það er óneitanlega kaldhæðnislegt að ráðuneytið hafi þannig sjálft átt þátt í að búa til meintan vanda, sem það vill nú leysa með þessu frumvarpi.

VI. Að lokum

Af framansögðu má vera ljóst að Félag atvinnurekenda leggst gegn samþykkt frumvarpsins. Það felur að mati félagsins í sér sértækan og samkeppnishamlandi stuðning við eina atvinnugrein og mismunar öðrum. Það mun fela í sér verðhækkanir á matvörumarkaði á þrengingatímum, þegar stjórnvöld ættu að róa að því öllum árum að lækka matarverð. Það er á skjön við almennar stuðningsaðgerðir stjórnvalda í þágu atvinnulífsins vegna kórónuveirukreppunnar.

FA áskilur sér rétt til að koma frekari athugasemdum á framfæri á síðari stigum. Þá er félagið reiðubúið að funda með þingnefndinni.

Virðingarfyllt,

Ólafur Stephensen
Framkvæmdastjóri FA

Nefndasvið Alþingis

B.t. atvinnuveganefndar

Austurstræti 8 – 10

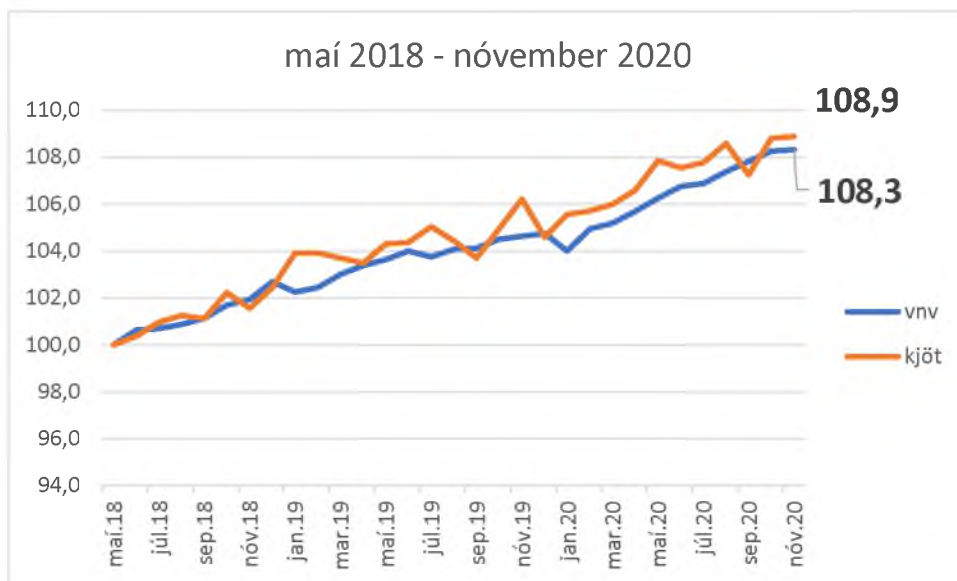
150 Reykjavík

Teigi, 10. desember 2020

Efni: Umsögn um þingskjal 468 – 374. mál. Frumvarp til laga um breytingu á búvörulögum, nr. 99/1993 (úthlutun tollkvóta)

Vegna frumvarps sjávarútvegs- og landbúnaðarráðherra um að hverfa tímabundið aftur til eldra fyrirkomulags á útboði tollkvóta fyrir búvörur vill undirritaður fyrir hönd Félags svinabænda koma eftirfarandi á framfæri:

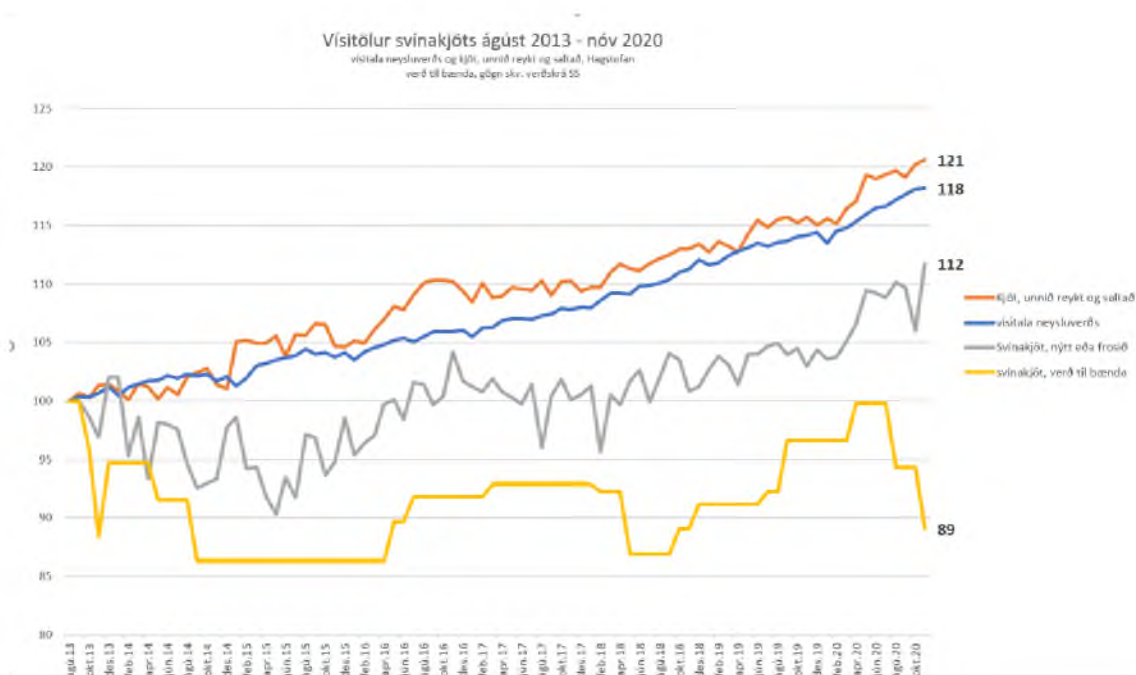
1. Framlagt frumvarp tekur ekki á beim bráðavanda sem er í birgðum bæði í kiötvinnslum en ekki síður inn á búum (bæði í nautakiöti og svíni). Til að rökstyðja þetta enn frekar liggur fyrir að svinabændur hafa á 3ja ársfjórðungi 2020 dregið saman framleiðslu um tæp 7% í fjölda slátraðra gripa m.v. sama tímabil í fyrra til að bregðast við markaðsaðstæðum. Þrátt fyrir það hefur framleiðsla á innlendu svínakjöti aukist um 3%. Ástæðan fyrir því er sú að fallþungi hefur aukist um rúm 10% á þessu tímabili. Þetta sýnir svart á hvítu hvernig greinin er að reyna að bregðast við offramboði með því að draga úr framleiðslu en hefur ekki árangur sem erfiði þar sem þar sem “birgðir á fæti” eru stöðugt að aukast. Eða m.ö.o. það er of mikið til af kjöt á frosti, því seinkar slátrunum og gripir þyngjast á sama tíma inni á svinabúum landsins og vandinn vex þannig í orðsins fyllstu merkingu.
2. Tollasamningur sem tók gildi 2018 og nýtt útboðsfyrirkomulag (hollenska leiðin) hefur enn ekki skilað ábata í vasa neytenda. Félag svinabænda hefur margoft varað við því að sú lækkun sem vissulega hefur orðið á afurðaverði með tilslökunum í tollvernd skili sér ekki í vasa neytenda. Gögn frá Hagstofunni styðja þá fullyrðingu. Tafla hér fyrir neðan sýni verðþróun VNV og kjöts (vísitala frá Hagstofunni) frá maí 2018 til dagsins í dag. En tollasamningur sem var gerður árið 2015 tók einmitt gildi í maí 2018

Þessi gögn sýna að kjöt hefur hækkað heldur meira í verði til neytenda en almennt verðlag í landinu. Íslenskur landbúnaður er kominn að þanmörkum og verðlag á matvöru verður ekki slitið úr samhengi við verðlag í landinu og kaupmátt neytenda.

3. Verðþróun á svínakjöti!

Meðfylgjandi mynd sýnir þróun nokkurra vísitalna úr Vísitölu neysluverðs sem snúa að svínaræktinni. Í þessu samhengi er rétt að benda á að undirvísitala Hagstofunnar „kjöt unnið reykt og saltað“ gefur að mati undirritaðs besta mynd af verðþróun á svínakjöti til neytenda. Einnig er sýnd þróun verðs á svínakjöti til framleiðenda.

Innflutningur á svínakjöti hefur farið úr því að vera 6-10% í byrjun þessa tímabils yfir í að vera orðinn um fjórðungur af allri neyslu á svínakjöti. Þá er reyndar eftir að taka tillit til

Þess að innfluttar pylsur og unnar kjötvörur eru að uppstöðu til úr svínakjöti þ.a. innflutningur er í raun umtalsvert meiri. Hvað þá heldur, ef satt reynist, að ekki komi allur innflutningur fram í opinberum tölum og kunni að vera allt að 2,5 sinnum meiri en þar kemur fram.

Ef þessi þróun heldur áfram stýttist í að innflutt svínakjöt fari fram úr innlendu í neyslu. Svínabændur hafa margoft kallað eftir því að dregin sé lína í sandinn. Við teljum eðlilegt að það sé stundaður innflutningur á svínakjöti að einhverju marki en fyrst og fremst til að anna eftirspurn í einstaka vöruliðum. En það hljóta allir að sjá að þetta getur ekki gengið svona lengur. Við fyrrgreindar aðstæður getur svínarækt ekki þrífist á Íslandi til framtíðar. Þessa stöðu þarf að fara yfir í heild sinni á sanngjarnan hátt. Gleymum því ekki að á þessu tímabili hafa innflytjendur á kjöti – vegna formgalla sem varð á framkvæmd á útboði tollkvóta – fengið um 3 milljarða endurgreidda frá ríkinu.

Atvinnuvegaráðuneytið vinnur nú að gagnaöflun um birgðastöðu í kjöti. Undirritaður beinir því til nefndarinnar að fyrirhuguðu útboði á ESB tollkvótum verði frestað á meðan sú vinna stendur yfir og fundnar eru leiðir til að afstýra frekara tjóni í landbúnaðinum. Að mati undirritaðs er einfaldlega nauðsynlegt að minnka innflutning á meðan unnið er á birgðavandanum. Breytt fyrirkomulag við útboð mun ekki taka á þeim vanda.

Virðingarfyllst,

F.h. Félags svínabænda

Ingvi Stefánsson

Nefndasvið Alþingis
b.t. Atvinnuveganefndar
Sent með tölvupósti

Reykjavík 10. desember 2020

Efni: Umsögn um frumvarp til laga um búvörulög (úthlutun tollkvóta), 376. mál.

Frumvarpið barst Landssambandi kúabænda (LK) til umsagnar í tölvupósti frá nefndasviði Alþingis, dagsett 4. desember 2020.

Í frumvarpinu er lagt til að verð á tollkvóta frá og með gildistöku laganna til 1. febrúar 2022 skuli ráðast af fjárhæð tilboða hverju sinni. Kvótanum verður því fyrst úthlutað til hæstbjóðanda, svo til þess er næsthæst bauð og þannig koll af kolli uns tiltækum kvóta hefur verið úthlutað. Það fyrirkomulag sem nú er í gildi, svokölluð hollenska leiðin, muni þannig næst koma til framkvæmda eftir 1. febrúar árið 2022.

Leggur LK áherslu á að ekki sé um tímabundna aðgerð að ræða, heldur verði alfarið fallið frá nýrri útboðsleið og tilboðsgjafar muni hér eftir greiða þá fjárhæð sem tilboð þeirra hljóðar upp á en ekki lægsta samþykktu verð líkt og núverandi fyrirkomulag gerir ráð fyrir.

Á aðalfundi LK þann 6. nóvember sl. var eftirfarandi ályktun samþykkt: „*Aðalfundur Landssambands kúabænda, haldinn 6. nóvember 2020 beinir því til landbúnaðarráðherra að fallið verði frá þeirri nýju úthlutunaraðferð á tollkvótum sem tók gildi um mitt þetta ár, á sama tíma og tollkvótar eru að stórauðast. Verð á tollkvótum fyrir nautgripakjöt hefur lækkað um 75% frá ársbyrjun 2019 og með nýrri úthlutunaraðferð lækkaði verð um 40% frá fyrra útboði í ársbyrjun 2020. Verð á tollkvótum fyrir osta lækkaði um 5,5% frá fyrra útboði í byrjun árs 2020 og hefur frá byrjun árs 2019 lækkað um 12%. Þessar lækkanir hafa ekki skilað sér til neytenda. Miklar verðlækkanir hafa dunið á íslenskum nautakjötsframleiðendum á sama tíma, og ef fer sem horfir er hættu á að sá árangur sem náðst hefur í greininni undanfarin ár verði fyrir búi. Þannig hefur verð til nautakjötsframleiðenda lækkað um 11,4% en vísitala nautakjöts hækkað um 6,5% frá ársbyrjun 2018.*”

Frá ársbyrjun 2018 hafa tollkvótar ESB fyrir nautakjöt aukist úr 100 tonnum í 547 tonn og munu fara í 696 tonn við næstu áramót samkvæmt samningi Íslands og Evrópusambandsins um viðskipti með landbúnaðarvörur¹. Þá eru einnig boðnir út tollkvótar fyrir EFTA og WTO uppá 105 tonn sem gerir heildartollkvótann samtals 653 tonn á yfirstandandi ári en fara í 801 tonn um komandi áramót. Frá ársbyrjun 2019 hefur verð á tollkvótum fyrir nautakjöt farið úr 797 krónum í 200 krónur á kílóíð. Við upptöku hollensku leiðarinnar fór verðið úr 331 krónu í 200 krónur. Tollvernd er því nánast að engu orðin. Í kjölfar úthlutunar tollkvóta með hollensku leiðinni um mitt ár 2020 lækkuðu allir sláturleyfishafar verð til bænda umtalsvert en mestu lækkanirnar numu um 30%. Augljóst er að slíkar verðlækkanir hafa haft og munu áfram hafa umtalsverð áhrif á afkomu

¹ <https://www.althingi.is/altext/145/s/1338.html>

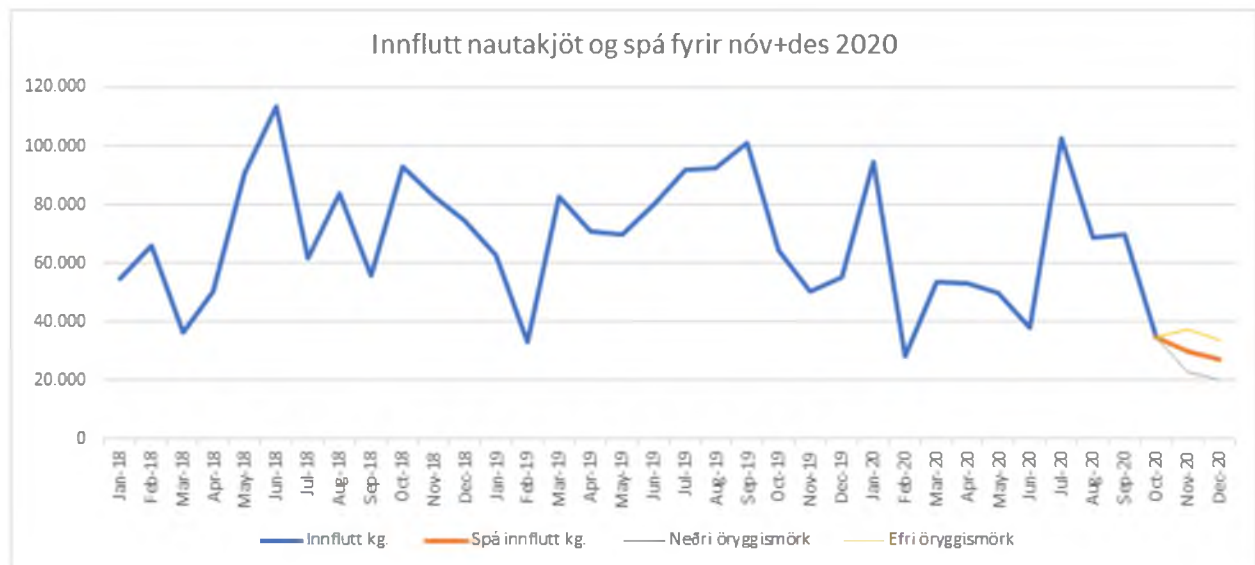

kúabænda. Þá lækkaði verð á tollkvótum fyrir osta úr 719 krónum í ársbyrjun 2020 í 680 krónur við síðustu úthlutun en í byrjun árs 2019 var verð á tollkvótum fyrir osta 774 krónur.

Meira þarf að koma til

Landssamband kúabænda ítrekar þó að verði frumvarp þetta samþykkt er núverandi vandi bænda ekki þar með leystur. Fleira þarf að koma til. Erfitt er að koma gripum að í slátrun og birgðir eru að safnast upp. Í dag er varlega áætlað að um 2.500 gripir séu á biðlista eftir slátrun en í eðlilegu árferði má ætla að þeir séu um 1.000 talsins.

Covid-19 hefur haft umtalsverð minnkandi áhrif á markaðinn með takmörkun starfsemi veitingastaða og fækkun ferðamanna. Fyrstu 10 mánuði ársins 2020 hefur verið flutt inn 591 tonn af nautakjöti. Allur innflutningur nautakjöts sem af er ári rúmast því vel innan núverandi tollkvóta (ESB, EFTA og WTO) og samkvæmt spám má ætla að nálega allur innflutningur ársins muni rúmast innan tollkvóta (sjá mynd 1. *Heimild: LK, byggt á gögnum Hagstofu Íslands*).

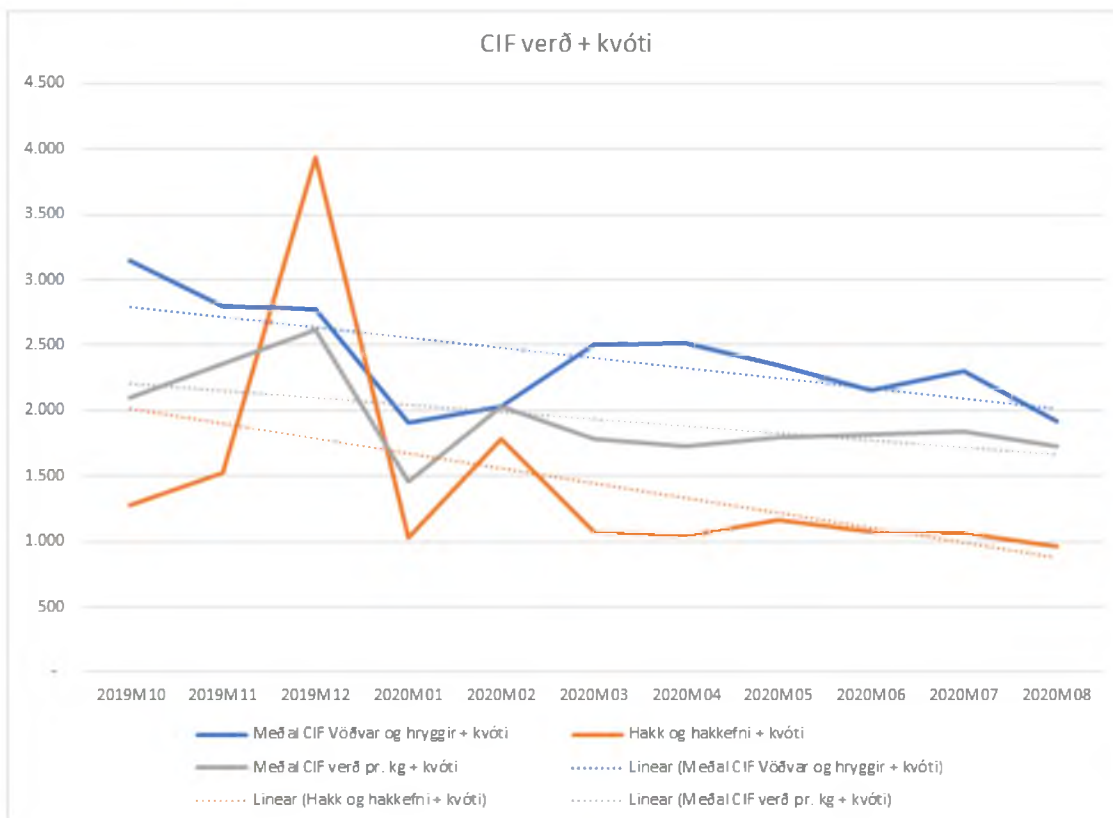
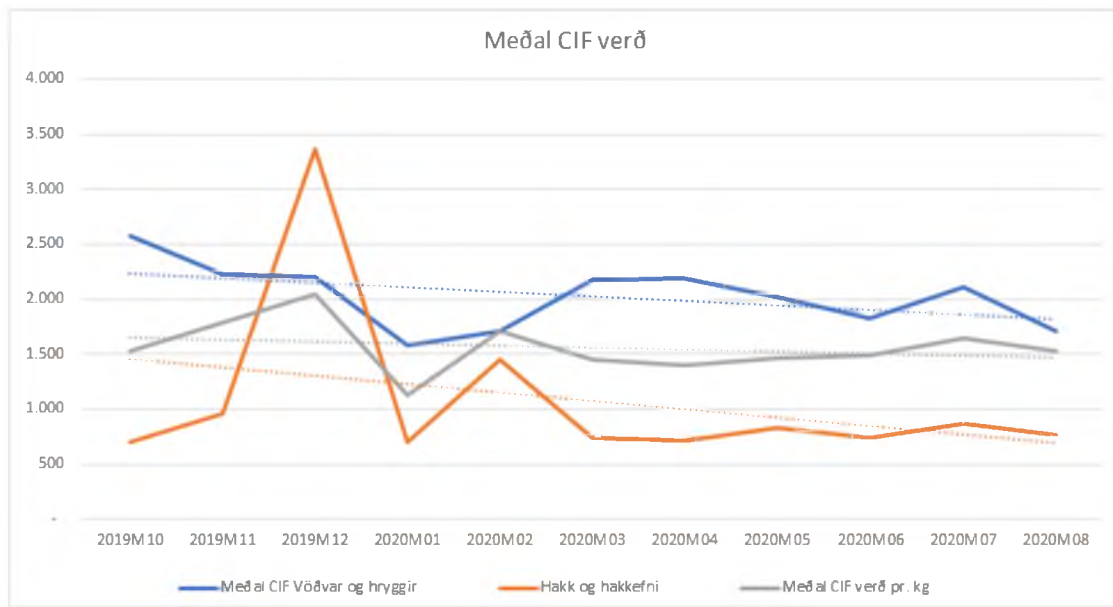

Verðþrýstingur innflutnings árið 2020 er því hlutfallslega mun meiri á innlenda framleiðslu nú en fyrri ár. Verð til bænda hefur af þeim sökum hriðlækkað í tveimur hrinum á þessu ári, annars vegar í upphafi árs og hins vegar í haust. Um næstu áramót mun tollkvótinn frá ESB aukast um 149 tonn til viðbótar og vandinn því vaxa enn meir að öllu óbreyttu.

Lækkun á heildarkostnaði innflutnings skilar sér ekki til neytenda

Þá má einnig geta þess að kostnaðarverð innflutts nautakjöts á kíló hefur farið lækkandi það sem af er ári 2020, að viðbættu lægra verði á tollkvótum (mynd 2 og 3, Heimild: LK, byggt á gögnum Hagstofu Íslands).

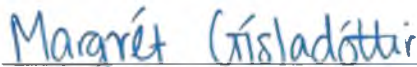

Þrátt fyrir hagstæðari innkaup hefur verðvísitala nautakjöts hækkað um 2,2% undanfarna 12 mánuði og um 4,5% frá ársbyrjun 2018 (Hagstofa Íslands, desember 2020). Þ.e. verð á innfluttu nautakjöti lækkar -þrátt fyrir um 20% veikingu íslensku krónunnar, verð til íslenskra bænda lækkar en verð til neytenda hækkar. Það er því ljóst að neytendur eru á engan hátt að njóta ágóða af auknum tollkvótum, lækkun á verði þeirra, lækkun á afurðaverði nautakjöts í Evrópu² og lækkun á verði til íslenskra bænda. Einu áhrifin sem auknir tollkvótar og lækkun á verði þeirra hefur skilað er lægra verð til íslenskra bænda.

Að framansögðu er ljóst að markmið tollasamnings Íslands og ESB með landbúnaðarvörur um bættan hag neytenda hefur tæpast gengið eftir og einu raunáhrif hans hafa verið stórkostleg versnandi áhrif á afkomu íslenskra bænda. Hefur LK lagt áherslu á skaðsemi samningsins og hann þurfi að endurskoða eða segja upp.

Landssamband kúabænda hvetur til þess að fallið verði frá núverandi úthlutunaraðferð tollkvóta og tekin upp sú leið sem lýst er í frumvarpi þessu, en leggur áherslu á að breytingin sé ekki tímabundin. Á sama tíma vekja samtökin athygli á því að fleira þarf að koma til svo ekki fari illa í íslenskri nautgriparækt. Samtökin eru reiðubúin að koma til funda nefndarinnar til frekari umræðu og skoðanaskipta.

Virðingarfyllst,

Margrét Gísladóttir

Framkvæmdastjóri Landssambands kúabænda

² https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/farming/facts-and-figures/markets/overviews/market-observatories/meat/eu-historical-series_en

Nefndarsvið Alþingis
nefndarsvid@althingi.is
Atvinnuveganefnd
Austustræti 8-10
150 Reykjavík

9. desember, 2020

Efni: Umsögn um þingskjal 468 – 376. mál

Til umfjöllunar er hvort breyta eigi tímabundið fyrirkomulagi útboðs tollkvóta á landbúnaðarvörum frá Evrópusambandinu þannig að hætt verði með jafnvægisútboð þar sem öllum tollkvótum sé úthlutað á því lægsta verði sem klárar tollkvóta og tollkvótum þess í stað úthlutað til hæstbjóðenda á þeim verðum sem hver bauð.

Í samningi við ESB, sem gerður var árið 2015, var samið um mikla aukningu á tollkvótum. Fyrst og fremst var um að ræða mikla aukningu nauta-, svína- og alifuglakjöts ásamt unnum kjötvörum og pylsum sem að mestu eru framleiddar úr svína- og alifuglakjöti en **heildarmagn tollkvóta á þessum vörum fór úr 650 tonnum í 3.206 tonn**. Langstærsti hluti innflutnings kemur beinlaus til landsins en miðað við að 1/3 hluti skroks fari í afskurð í formi beina, sina og fitu má áætla að innflutt magn í heilum skrokkum sé um 4.800 tonn eða um **fjórðungur af innlendri framleiðslu þessara þriggja kjöttegunda**.

Það magn sem tollkvótar ná yfir mun ætíð verða flutt inn í öllum helstu vöruflokkunum. Ef eitthvað áfall verður á markaði eins og nú þegar þörf er á færri máltíðum innanlands á hverjum degi vegna hruns í komu ferðamanna mun innflutningur ekki dragast saman heldur mun innlend framleiðsla verða fyrir miklu høggi.

Núverandi vandamál innlendar landbúnaðarframleiðslu er ekki sú breyting sem gerð var á fyrirkomulagi við útboð tollkvóta þegar jafnvægisútboðsleiðin var tekin upp heldur fyrst og fremst sú staða að **magn tollkvóta er einfaldlega allt of mikið**.

Þannig mun minnkandi eftirspurn alltaf lenda á innlendum framleiðendum sem þurfa þá annaðhvort að minnka sína framleiðslu, sem getur í sumum tilfellum tekið 2-3 ár, eða sætta sig við lægra afurðaverð.

Það er ljóst að engin ein leið er góð fyrir alla aðila. Með því að fara frekar í einhliða minnkun á tollkvótum en halda jafnframt áfram með jafnvægisútboð er hugsanlegt að koma megi til móts við bæði sjónarmið innflytjenda og innlendra framleiðenda. Innlendir framleiðendur fá tækifæri til að nýta sínar fjárfestingar og fastan kostnað betur með tilheyrandi atvinnusköpun í úrvinnslu afurða og innflytjendur fá áfram aðgang að tollkvótum á lægsta mögulega verði sem rúmast innan þess magns sem í boði er innan tollkvóta.

Meðfylgjandi tafla sýnir innflutning landbúnaðarafurða í kílóum eftir tegundum árin 2016-2020

Tegund	Allt árið				Áætlað miðað við fyrstu 10 mán 2020	Meðaltal innflutnings á ári
	2016	2017	2018	2019	2020	
0202 - Nautakjöt	672.676	851.403	830.013	817.692	702.658	774.888
0207 - Alifuglakjöt	1.353.367	1.399.950	1.381.634	1.369.910	1.328.311	1.366.634
- þar af Endur	75.219	70.409	78.201	84.434	66.773	75.007
0203 - Svínakjöt	975.763	1.368.135	904.571	1.281.385	749.552	1.055.881
0210 - Reykt, þurrkað, saltað kjöt	174.583	220.254	216.447	139.222	81.834	166.468
1601 - Pylsur	66.440	150.405	151.369	188.926	226.321	156.692
1602 - Unnar kjötvörur	220.518	472.025	470.752	524.283	646.316	466.779
Samtals	3.463.347	4.462.172	3.954.786	4.321.418	3.803.786	4.001.102

Með því að færa t.d magn tollkvóta niður um u.þ.b. 50% af meðalinnflutningi síðustu ára væri staðan allt önnur og magn tollkvóta orðið nær eðlilegri eftirspurn og jafnvægisútboð mundi virka vel fyrir innflytjendur. Tollvernd yrði þá minni en fyrir tollasamninginn 2015 en samt ekki óveruleg eins og á árinu 2020 þar sem jafnaðarverð á tollflokki 1601 var 10 kr/kg og á tollflokki 0210 5 kr/kg en reyktar og unnar kjötvörur eru yfirleitt hryggjarstykki í íslenskri kjötvinnslu. Það að flytja inn unnar kjötvörur jafnast við það að flytja fisk úr landi óunnin. Þannig má segja að með því að stóruka tollkvóta á unnum kjötvörum eru Íslendingar að flytja störf og virðisauka úr landi.

Ef þessi leið væri farin væri samt um 1800 tonn af kjöti innan tollkvóta. Er það næstum þreföldun á tollkvótum miðað við tollasamning frá 2007. Þannig væri hægt að sjá fyrir sér tollkvóta í eftirfarandi magni:

0202 – Nautakjöt	385 tonn
0203 – Svínakjöt	525 tonn
0207 – Alifuglakjöt	400 tonn
**0207 – Alifuglakjöt, Lífrænt	200 tonn
0207 – Endur	80 tonn
Samtals alifuglakjöt	680 tonn
0210 – Reykt, þurrkað og salt	50 tonn
1601 – Pylsur	50 tonn
1602 – Unnar kjötvörur	100 tonn

Virðingarfyllt f.h. Matfugls ehf og Síldar og fiskis ehf

Sveinn Jónsson

Sveinn Vilberg Jónsson, framkvæmdastjóri

Atvinnuveganefnd Alþingis
Skrifstofa Alþingis, nefndarsvið
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Reykjavík 9. desember 2020

Umsögn Neytendasamtakanna um frumvarp til laga um búvörulög (úthlutun tollkvóta), 376. mál.

Með frumvarpinu er eldra útboðsfyrirkomulag tollkvóta endurvakið tímabundið vegna markaðsáhrifa heimsfaraldurs kórónuveirunnar. Meginmarkmið frumvarpsins er að lágmarka áhrif kórónuveirufaraldursins á innlenda framleiðslu landbúnaðarafurða.

Neytendasamtökin hafa fullan skilning á því að innlend framleiðsla hafi orðið fyrir skakkaföllum líkt og flestar atvinnugreinar á Íslandi vegna kórónuveirufaraldursins. Þá eru samtökin fylgjandi því að innlendum framleiðendum landbúnaðarafurða, sér í lagi bændum verði bættur skaðinn, líkt og öðrum atvinnugreinum. En Neytendasamtökin mótmæla harðlega áformum stjórnvalda um breytt fyrirkomulag tollkvóta sem mun leiða til verðhækkunar á innfluttum búvörum. Með því yrði þetta eina aðgerðin sem ríkisstjórnin hefur gripið til með það að markmiði að lágmarka áhrif kórónuveirufaraldursins, sem kostuð væri með sértækum álögum á neytendur.

Nýtt fyrirkomulag við útboð tollkvóta, svokallað jafnvægisútboð, tók gildi á þessu ári og hefur leitt til lægra útboðsgjalds. Samkvæmt nýju frumvarpi landbúnaðarráðherra á hins vegar að hverfa frá þessari leið og taka aftur upp gömlu útboðsleiðina sem mun leiða til hærri verðs á innfluttum landbúnaðarvörum. Eru rökin þau að kórónufaraldurinn hafi skaðað innlenda framleiðendur þar sem ferðamönnum hafi snarfækkað. Í greinargerðinni er ekki talað um hag neytenda í þessu sambandi.

Vert er að rifja upp að árið 2018 var skipaður starfshópur sem gert var að endurskoða fyrirkomulag um útboð tollkvóta. Var í skipunarbréfinu vísað til samnings Íslands og Evrópusambandsins þar sem kveðið var á um stækkun tollkvóta. Var hlutverk hópsins að endurskoða það fyrirkomulag sem verið hefur við lýði þar sem tollkvótum er úthlutað til hæstbjóðanda. Þá var sérstaklega tekið fram að hópurinn skyldi finna leiðir til þess að koma ávinningnum af þessum takmörkuðu gæðum í meira mæli til neytenda í formi lægra vöruverðs.

Til eru margar leiðir til að úthluta þeim takmörkuðum gæðum sem tollkvótar eru og engin þeirra er gallalaus. Var það niðurstaða meirihluta starfshópsins að leggja til svokallaða hollenska útboðsleið sem myndi að öllum líkindum leiða til lægra verðs á tollkvótunum. Lagði

starfshópurinn til að stjórnvöld myndu tryggja eftirlit með markaðinum þannig að lækkaðar álögur myndu skila sér í verðlækkun til neytenda. Var verðlagseftirliti ASÍ fengið það verkefni. Á þessu ári fór svo í fyrsta sinn fram útboð samkvæmt þessari nýju leið og fyrir liggur að verð á tollkvótum lækkaði í flestum vöruflokkum. Rannsókn ASÍ sem skilað var fyrir skömmu sýnir að sú verðlækkun skilaði sér að miklu leyti til neytenda auk þess sem framboð á sumum vöruflokkum jókst. Neytendasamtökin hvetja stjórnvöld til að halda sig við þá stefnu sem mótuð hefur verið og sýnt hefur að gagnast neytendum. Eigi að sveigja af leið væri nær að úthluta tollkvótum án útboðs og stuðla þannig að enn frekari lækkun matarverðs í stað þess að hverfa til fyrra horfs.

Samkvæmt greinargerð með frumvarpinu er það lagt fram til að mæta tekjutapi matvælaframleiðenda vegna minnkandi eftirspurnar í kórónaveirufaraldrinum. Mótmæla Neytendasamtökin því að enn á ný eigi að reyna að seilast í vasa neytenda til að mæta skakkaföllum vegna faraldursins. Þær aðgerðir sem boðaðar eru með þessu frumvarpi munu hækka matvælaverð og auka verðbólgu. Neytendasamtökin leggjast því af fullum þunga gegn því að matvælaverð verði hækkað enn frekar á Íslandi. Þá verður að leggja af þá lensku að fyrsta hugmynd sem komi upp þegar eitthvað bjátar á sé að seilast í vasa neytenda. Þá er rétt að minna á að þrátt fyrir aukinn innflutning vegna stærri tollkvóta er hlutfall innlendra framleiðslu á markaði mjög stór eða allt að 90% í flestum vöruflokkum sjá:

<https://www.stjornarradid.is/library/02-Rit--skyrslur-og-skrar/190131%20Sk%C3%BDrsla%20starfsh%C3%B3pur%20um%20%C3%BAthlutun%20tollkv%C3%B3ta.pdf>

Neytendasamtökin telja mikilvægt að stundaður sé öflugur landbúnaður á Íslandi enda mun innlend framleiðsla alltaf standa undir megin neyslu þjóðarinnar. En tollar og verndarhyggja eru hamlandi stuðningur sem leiðir til taps neytenda, og framleiðenda þegar litið er til lengri tíma. Þessi hamlandi stuðningur er hluti af gamalli og hverfandi arfleifð, af hverri bændur hafa hingað til ekki riðið feittum hesti og verður að láta af. Þess í stað þarf að leggja áherslu á styðjandi stuðning, stuðning við nýsköpun og beinan stuðning við bændur. Íslenskir bændur og aðrir matvælaframleiðendur hafa sýnt að þeim er heilt yfir treystandi til að framleiða holl og góð matvæli. Matvælaframleiðendur verða að treysta eigin framleiðslu. Treysta verður neytendum til að velja, en leggja til hliðar hamlandi hugmyndir um tollmúra og neyslustýringu.

Virðingarfyllt,

Fh.Neytendasamtakanna

Brynhildur Pétursdóttir
framkvæmdastjóri

Breki Karlsson
formaður

Nefndarsvið Alþingis
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Reykjavík, 11. desember 2020
Tilv.: 2012001

Efni: Umsögn Samkeppniseftirlitsins um frumvarp til laga um breytingu á búvörulögum, nr. 99/1993 (úthlutun tollkvóta), 376 mál.

1. Frumvarpið og greinargerð

1. Vísað er til umsagnarbeiðni atvinnuveganefndar Alþingis, dags. 4. desember sl., vegna frumvarps til lag um breytingar á búvörulögum, nr. 99/1993 um úthlutun tollkvóta. Í 2. gr. frumvarpsins segir að við lögin bætist nýtt ákvæði til bráðabirgða sem er svohljóðandi:

„Þrátt fyrir 7.–9. másl. 3. mgr. 65. gr. skal verð tollkvóta frá og með gildistöku laganna til 1. febrúar 2022 ráðast af fjárhæð tilboða hverju sinni. Kvótanum verður því fyrst úthlutað til hæstbjóðanda, svo til þess er næsthæst bauð og þannig koll af kolli uns tiltækum kvóta hefur verið úthlutað. Það fyrirkomulag sem kveðið er á um í 7., 8. og 9. másl. 3. mgr. 65. gr. mun þannig næst koma til framkvæmda eftir 1. febrúar árið 2022.“

2. Í greinargerð með frumvarpinu segir m.a. að með þessu sé eldra útboðsfyrirkomulag tollkvóta endurvakið tímabundið í ljósi þeirra erfiðu aðstæðna sem nú ríkja á markaði vegna heimsfaraldurs kórónuveirunnar. Meginmarkmið frumvarpsins sé að lágmarka áhrif kórónuveirufaraldursins á innlenda framleiðslu landbúnaðarafurða. Þá sé lögð til breyting á númerum í 1. mgr. 65. gr. búvörulaga, nr. 99/1993, þar sem númerin hafa verið uppfærð í tollskránni.
3. Í greinargerð kemur fram að með lagabreytingu sem tók gildi þann 1. janúar 2020 hafi svokölluðu jafnvægisútboði verið komið á vegna úthlutunar tollkvóta. Framangreint fyrirkomulag útboðs hafi verið lagt til með hliðsjón af tillögum starfshóps um endurskoðun á regluverki um úthlutun tollkvóta landbúnaðarvara. Meginefni þeirra breytinga hafi verið að draga úr kostnaði þeirra sem fengju úthlutað tollkvóta, og stuðla þar með að auknum ábata neytenda, í ljósi nýrra samninga milli Íslands og Evrópusambandsins (ESB) um viðskipti með landbúnaðarvörur sem voru undirritaðir 17. september 2015 og tóku gildi 1. maí 2018. Með samningunum hafi tollkvótar fyrir landbúnaðarvörur verið auknir til muna. Lagabreytingin hafi verið lögð fram í ljósi þeirra aðstæðna sem þá ríktu. Meðal annars hafi verið horft til þess að hér á landi yrðu um tvær milljónir ferðamanna á ári hverju.
4. Fram kemur að staðan sé nú talsvert breytt vegna heimsfaraldurs kórónuveirunnar með gríðarlegri fækkun ferðamanna. Það sé innlend matvælaframleiðsla sem taki það högg og við því þurfi að bregðast með framangreindu frumvarpi en með því sé lagt til að eldra fyrirkomulag útboðs tollkvóta verði tekið upp að nýju þar til 1. febrúar 2022. Ef kemur til þess að tollkvóti verði

boðinn út allt fram til 1. febrúar 2022 verði það samkvæmt áður gildandi útboðsfyrirkomulagi þar sem tilboðsgjafar greiða þá fjárhæð sem tilboð þeirra hljóðar upp á en ekki lægsta samþykktu verð líkt og jafnvægisútboðið gerir ráð fyrir.

2. Umsögn Samkeppniseftirlitsins

5. Samkeppniseftirlitið gerir alvarlegar athugasemdir við frumvarpið, m.a. af eftirgreindum ástæðum:

- a) Frumvarpið felur í sér frávík frá þeirri stefnumörkun sem stjórnvöld flestra ríkja og meginþorri fræðimanna eru sammála um, þ.e. að efnahagsáföllum skuli jafnan mætt með því að efla samkeppni, en ekki veikja hana. Rannsóknir hafa sýnt að aðgerðir sem fela í sér veikingu samkeppni eru til þess fallnar að lengja efnahagserfiðleika á mörkuðum.

Eitt frægasta dæmi um þetta eru aðgerðir bandarískra stjórnvalda í kreppunni miklu, sem einkum miðuðu að því að reisa tollamúra til verndar innlendri framleiðslu og víkja til hliðar samkeppnisreglum. Þessar aðgerðir eru taldar hafa dýpkað kreppuna í Bandaríkjunum verulega og lengt hana um allt að sjö ár. Á árinu 1938 breyttu bandarísk stjórnvöld um stefnu og lögðu áherslu á að efla samkeppni. Rannsóknir sýna að þessi stefnubreyting hafi stuðlað að efnahagsbata.¹

- b) Með frumvarpinu er farin þveröfug leið við þá sem farin var á grænmetismarkaði þegar stjórnvöld fóru að tilmælum samkeppnisyfirvalda og afnámu tolla á ákveðnum tegundum af grænmeti, í kjölfar þess að þau höfðu afhjúpað ólögmaett verðsamráð í framleiðslu og dreifingu á grænmeti á árinu 2001. Samhliða breytingu á tollum var stuðningi til grænmetisframleiðenda breytt með þeim hætti að hann færðist úr því að vera markaðstruflandi í það að styðja innlenda framleiðendur til þess að takast á við aukna samkeppni. Til langs tíma leiddu aðgerðirnar til þess að innlend grænmetisframleiðsla jókst, smásöluverð lækkaði og neysla jókst. Þessar breytingar bættu þannig bæði hag innlendra grænmetisframleiðenda og neytenda.
- c) Frumvarpið mun, samkvæmt efni sínu, fyrst og fremst verja innlendar afurðastöðvar fyrir samkeppni og skapa þeim svigrúm til þess að bæta rekstrarstöðu sína með hækkun verðs til neytenda. Breytingarnar eru því eðli máls samkvæmt til þess fallnar að hægja á eigin hagræðingu og breytingum sem fyrirtæki í rekstrarerfiðleikum eru að jafnaði knúin til að framkvæma þegar þau búa við virka samkeppni. Sömuleiðis dregur úr hvötum til nýsköpunar sem best þrífst í samkeppnisumhverfi.
- d) Tillögur frumvarpsins fela ekki í sér neina tryggingu fyrir því að hagur bænda vænkist, nái þær fram að ganga. Vissulega kann svigrúm afurðastöðva til þess að borga hærra afurðaverð til bænda að aukast, á munur kann að vera á flokkum afurða í þessu sambandi. Hins vegar felur frumvarpið ekki í sér neina tryggingu fyrir því að svo verði.

Hafa ber í huga í þessu sambandi það aðhald sem bændum er kleift að sýna viðsejendum sínum, þ.e. afurðastöðvum, hefur farið þverrandi. Þannig er t.d. ekki til að dreifa samkeppni í kaupum á mjólk frá bændum, auk þess sem bændur eru ekki lengur eigendur

¹ Sjá skýrslu nr. 2/2008, *Óflug uppbygging – Opnun markaða og efling atvinnustarfsemi*, kafli II.2. https://www.samkeppni.is/media/skyrslur/oflug_uppbygging_opnun_markada_og_efling_atvinnustarfsemi_2_2008.pdf

kjötafurðastöðva nema að hluta til og geta því ekki beitt eigendaaðhaldi nema að takmörkuðu leyti.²

Sem dæmi um slaka samningsstöðu bænda gagnvart afurðastöðvum má nefna að nú í haust gáfu sláturhúsin ekki út afurðaverð til sauðfjárbænda fyrr en sláturtíðin var hafin.³ Á árunum 2017 og 2018 þurftu bændur að taka á sig verulega lækkun afurðaverðs. Vandséð er að önnur atvinnugrein á Íslandi búi við meiri afarkosti í rekstri sínum og bændur.

- e) Það leiðir óhjákvæmilega af ákvæðum frumvarpsins, verði það að lögum, að verð á landbúnaðarafurðum til neytenda mun hækka og hagsmunir þeirra skaðast að öðru leyti. Með aðgerðum af þessu tagi er misvel stöddum heimilum ætlað að taka á sig aukinn kostnað vegna rekstrarerfiðleika afurðastöðva. Eru þessar aðgerðir því í beinu ósamræmi við aðrar aðgerðir stjórnvalda á tímum heimsfaraldursins, sem miða að því að bæta stöðu heimilanna.
- f) Þau rök sem reifuð eru í frumvarpinu fyrir tillögum þess eru í beinu ósamræmi við þær röksemdir sem færðar voru fram í frumvarpi til núgildandi laga. Breytingarnar nú eru rökstuddar með því að nauðsynlegt sé að takmarka áhrif kórónuveirufaraldursins og draga úr tjóni sem innlendir framleiðendur hafi nú þegar orðið fyrir. Frumvarpið sem kvað á um núgildandi fyrirkomulag tollkvóta var á hinn bóginn rökstutt með því að með breytingunni væri verið að „*stuðla að auknum ábata neytenda og aukinni samkeppni á markaði með landbúnaðarvörur, en jafnframt að gæta að hagsmunum innlendra framleiðenda.*“

- 6. Með hliðsjón af öllu framangreindu er það mat Samkeppniseftirlitsins að frumvarpið, verði það að lögum, sé til þess fallið að skaða hagsmuni neytenda sem og bænda. Þar að auki er sú aðferðafræði sem beitt er með frumvarpinu til þess fallin að draga rekstrarerfiðleika í greininni á langinn og seinka efnahagslegum bata þegar yfirstandandi faraldri lýkur.
- 7. Á hinn bóginn verður ekki um það deilt að ýmsar greinar íslensks landbúnaðar standa illa og rekstrargrundvöllur margra bænda er brostinn. Yfirstandandi heimsfaraldur og fækkun ferðamanna sem af honum hlýst eykur á þann vanda. Við blasir því að stuðningsaðgerða er þörf.
- 8. Það eru hins vegar til aðrar leiðir til þess að styðja við íslenskan landbúnað, sem eru ekki markaðstruflandi með sama hætti og þær sem lagðar eru til með fyrirbyggjandi frumvarpi. Nefna má sem dæmi eftirfarandi aðgerðir:
 - a) Beinn fjárstuðningur við bændur, sem t.d. miðar að því að bæta þeim tjón af völdum heimsfaraldursins. Fyrir liggur að stjórnvöld hafa ráðist í bæði almennar og sértækar aðgerðir sem fela í sér beinan fjárhagslegan stuðning við atvinnurekstur, einstakar atvinnugreinar og jafnvel tiltekin fyrirtæki. Vandséð er af hverju slíkar aðgerðir ættu ekki að koma til skoðunar þegar bændur eiga í hlut.

² Samkvæmt nýlegum upplýsingum sem Samkeppniseftirlitið hefur aflað má áætla (með fyrirvara um nánari athugun) að kjötafurðastöðvar sem eru að engu leyti eða í minnihlutaeigu bænda hafi á árinu 2019 haft um 44% hlutdeild, m.v. innlagnir bænda, í sauðfjárafurðum, 48% í nautakjöti og 72% í hrossakjöti. Er hér um að ræða afurðastöðvarnar SAH afurðir (í eigu sömu aðila og eiga Kjarnafæði), Sláturfélag Vopnfirðinga, Fjallalamb og Sláturfélag Suðurlands. Hér ber að geta þess að tveir stærstu eigendur Sláturfélags Suðurlands eru Birta lífeyrissjóður með 33,71% og Landsbankinn með 20,61%. Þessir aðilar eiga hins vegar í B-deild hlutafjárins og hafa því ekki atkvæðisrétt á stjórnar- og aðalfundum en það gera eigendur í A-deild.

³ Sjá: <https://austurfrett.is/frettir/allavega-vika-i-adh-afurdhaverdh-i-slaturtidhinni-liggi-fyrir> og <https://www.ruv.is/frett/2020/11/09/hafa-thungar-ahyggjur-af-lagu-verdi-til-saudfjarbaenda>

- b) Breytingar á regluumhverfi og stjórnsýslu sem gerir bændum betur kleift að vinna afurðir sínar sjálfir og bjóða þær neytendum á grundvelli eigin hugvits og nýsköpunar. Með því gætu bændur sýnt bæði kjötafurðastöðvum og dagvöruverslunum aukið aðhald.

Ljóst er að bændur búa að þessu leyti við miklar hindranir sem rekja má til laga og reglna eða framkvæmdar á þeim. Þeir búa einnig við hindranir á markaði, en sem dæmi um það má nefna að þegar sauðfjárbændur hugðust bregðast við stórfelldri lækkun afurðaverðs árið 2017 með því að nýta sér rétt til þess að taka hluta afurða sinna heim til eigin sölu, hækkuðu flestar kjötafurðastöðvar svokallað heimtökugjald.

- c) Ýmsar aðrar leiðir eru færar til þess að efla stöðu bænda gagnvart viðsemjendum sínum. Þannig kemur til álita að auðvelda bændum og hvetja þá til aukins samstarfs sín á milli, með það að markmiði að bæta samningsstöðu þeirra gagnvart afurðastöðvum, gera þeim kleift að ná að nýju tökum á eigin framleiðslu, auka hagræði í búrekstri og skapa aukið samkeppnislegt aðhald á markaðnum. Bændur eru staddir á ákvæðnum upphafspunkti, þar sem þeir hafa að verulegu leyti misst forræði á því afurðavinnskulerfi sem þeir byggðu upp á síðustu öld. Mögulega þurfa stjórnvöld að grípa til aðgerða sem gera bændum kleift að ná vopnum sínum að þessu leyti.

Í þessu skyni kemur til greina að heimila bændum, á þeim sviðum landbúnaðar þar sem rekstrareiningar eru mjög litlar, samstarf sín á milli umfram það sem núgildandi samkeppnislög heimila, með líkum hætti og gert hefur verið í Noregi og á vettvangi Evrópusambandsins. Slíkar undanþágur gætu þó ekki náð til samstarfs starfandi afurðastöðva enda eru þær að takmörkuðu leyti í beinni eigu og undir stjórn bænda sjálfra.

9. Framangreindar stuðningsaðgerðir gagnvart bændum eiga það sammerkt að koma neytendum einnig til góða, því sterkari staða bænda gagnvart afurðastöðvum og dagvöruverslun er til þess fallin að auka samkeppni, lækka vöruverð, bæta gæði og auka fjölbreytni á grundvelli nýsköpunar.
10. Kjarni málsins er sá að móta þarf heildstæða stefnu á þessu sviði þar sem mögulegar stuðningsaðgerðir eru vegnar og metnar og þær valdar sem síður skaða samkeppni og byggja fremur undir virka samkeppni, neytendum og bændum til hagsbóta.
11. Samkeppniseftirlitið leggst því gegn samþykkt fyrirliggjandi frumvarps og telur að ýmsar betri leiðir séu færar til þess að skjóta sterkari stoðum undir íslenskan landbúnað.
12. Samkeppniseftirlitið vísar einnig til fyrri umfjöllunar um landbúnað. Nefna má eftirfarandi í því sambandi:
- [Skýrsla](#) nr. 1/2015, *Leiðbeining um samkeppni á dagvörumarkaði*.⁴
 - [Umsögn](#) dags. 6. júní 2016, við frumvarp til laga um breytingu á búvörulögum, búnaðarlögum og tollalögum, þingskjal 1108 – 680. mál.⁵
 - [Minnisblað](#), dags. 23. ágúst 2016, til atvinnuveganefndar Alþingis, vegna frumvarps til laga um breytingu á búvörulögum, búnaðarlögum og tollalögum.⁶
 - [Umsögn](#), dags. 25. nóvember 2020, við frumvarp til laga um búvörulög og búnaðarlög (verðlagsnefnd búvara, undanþágur frá ákvæðum samkeppnislaga, verðjöfnunargjald), 229. mál.⁷

⁴ <https://www.samkeppni.is/media/skyrslur-2015/Matvoruskyrsla2015.pdf>

⁵ <https://www.althingi.is/altext/erindi/145/145-1710.pdf>

⁶ <https://www.althingi.is/altext/erindi/145/145-1878.pdf>

⁷ <https://www.samkeppni.is/media/almennar-myndir/Umsogn-14-2020.pdf>

- [Umsögn](#), dags. 25. nóvember 2020, við þingsályktunartillögu um stóreflingu innlendrar matvælaframleiðslu og öruggt og fyrirsjáanlegt rekstrarumhverfi landbúnaðar, 42. mál.⁸

Virðingarfyllst,
Samkeppniseftirlitið

Páll Gunnar Pálsson

⁸ <https://www.samkeppni.is/media/almennar-myndir/Umsogn-13-2020.pdf>

Alþingi
Nefndasvið
Austurstræti 8 – 10
150 Reykjavík

Reykjavík, 9. desember 2020.

Efni:

Umsögn um Þingskjal 468 – 376. mál.

Frumvarp til laga um breytingu á búvörulögum, nr. 99/1993 (úthlutun tollkvóta)

Samtök afurðastöðva í mjólkuriðnaði (SAM) hafa tekið til umfjöllunar frumvarp til laga þar sem lagðar eru til breytingar á fyrirkomulagi úthlutunar tollkvóta. Í greinargerð segir m.a. að frumvarpið sé hluti af umfangsmikilli aðgerðaáætlun stjórnvalda í ljósi erfiðrar stöðu landbúnaðarins m.a. vegna kórónuveirufaraldursins „...sem miðar að því að efla matvælaöryggi, tryggja vernd búfjárstofna og bæta samkeppnisstöðu innlendrar matvælaframleiðslu...“.

SAM hafa ásamt öðrum hagsmunasamtökum í landbúnaði, vakið athygli á þeim mikla vanda sem steðjar að landbúnaði nú um stundir. Meðal annars beindu þau formlega séstöku erindi til ríkisstjórnarinnar þann 2. nóvember sl., þar sem aðstæður og núverandi staða voru skýrð ítarlega. Ljóst er að heimsfaraldur af völdum COVID-19 sjúkdómsins hefur valdið verðlækkunum og sölutregðu á afurðum landbúnaðarins. Auk þess hefur komið í ljós að misræmi hefur verið í tollaframkvæmd á undanförunum árum, sem hefur gert það að verkum að innlend framleiðsla hefur ekki búið við þau starfsskilyrði sem lög og alþjóðasamningar áttu að tryggja. Á sama tíma hefur heimsmarkaðsverð á landbúnaðarvörum lækkað. Að mati hagsmunasamtaka bænda hefur allt þetta orðið til þess að auka enn á þann vanda sem landbúnaðariðnaðurinn hefur orðið fyrir nú í sumar og haust.

SAM leggja því áherslu á að orðið sé við þeim rökstuddu óskum samtaka bænda og afurðastöðva í landbúnaði, sjá meðfylgjandi afrit af bréfi til ríkisstjórnar Íslands frá 2. nóvember sl., að útboði á tollkvótum ESB fyrir landbúnaðarafurðir á innlendan markað verði frestað meðan ráðrúm gefst til að rýna stöðuna og koma í veg fyrir langvarandi afleiðingar offramboðs búvara á innlenda framleiðendur. Þær breytingar sem boðaðar eru í frumvarpinu væru síðan rétt skref þegar staðan hefur verið yfirfarin og útboð tollkvóta hæfust á ný.

Fulltrúar SAM eru reiðubúnir að koma til funda nefndarinnar til frekari umræðu og skoðanaskipta.

f.h. Samtaka afurðastöðva í mjólkuriðnaði sf

Jóhanna Hreinsdóttir

Stjórnarformaður SAM

Ríkisstjórn Íslands
b.t. formanna ríkisstjórnarflokka
Stjórnarráðshúsinu við Lækjartorg
101 Reykjavík

AFRIT

Reykjavík, 2. nóvember 2020.

Beiðni um aðgerðir ríkisstjórnar Íslands vegna alvarlegra aðstæðna í landbúnaði sem tengjast COVID-19 faraldrinum.

Helstu hagsmunasamtök bænda og fyrirtækja í landbúnaði vilja með bréfi þessu beina formlegu erindi til ríkisstjórnar Íslands vegna alvarlegra aðstæðna í landbúnaði sem tengjast COVID-19 faraldrinum. Að mati þessara samtaka er fyrirsjáanlegur afkomubrestur í greininni sem mun hafa mikil og varanleg áhrif á íslenskan landbúnað og ber brýna nauðsyn til að grípa til margþættra aðgerða af hálfu íslenska ríkisins.

Um alvarlegar aðstæður

Undanfarin misseri hefur forsvarsmönnum hagsmunasamtaka bænda orðið ljóst að afkomubrestur blasir við í landbúnaði. Aukinn innflutningur búvara hefur þrengt að mörkuðum, eins og komið hefur fram í samskiptum við stjórnvöld, sjá nánar fskj. nr. 1. COVID-19 faraldurinn hefur aukið enn á þann vanda sem fyrir var. Nánar tiltekið má rekja það til hruns í fjölda ferðamanna og sóttvarnaraðgerða stjórnvalda. Þannig hefur sala á kjöti (alifugla-, hrossa-, svína-, nautgripa- og lambakjöti) dregist saman um 9,1% síðastliðna þrjá mánuði. Um skiptingu vísast nánar til yfirlits atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytisins frá september 2020, sbr. fskj. nr. 2.

Uppsöfnun kjötbirgða og áhrif tollkvóta

Til viðbótar þessu hrannast nú upp kjötbirgðir bæði í búfé á fæti hjá bændum og í birgðageymslum sláturleyfishafa. Auk þess er fyrirséð að atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytið mun að öllu óbreyttu auglýsa tollkvóta vegna innflutnings á landbúnaðarvörum frá ríkjum Evrópusambandsins, sbr. t.d. reglugerð nr. 494/2020, sbr. fskj. nr. 3. Verði ekki gripið til ráðstafana til þess að koma í veg fyrir að meira kjöt komi inn á yfirfullan markað mun það leiða til hruns í verði á kjöti til framleiðenda.

Mjólk og markaður með mjólkurvörur

AFRITT

Á síðastliðnum tveimur árum hafa Samtök afurðastöðva í mjólkuriðnaði séð breytingu á sölu mjólkur og mjólkurvara. Breytingin sést á ójafnvægi í sölu á mjólkurpróteini annars vegar og mjólkurfitu hins vegar. Stærsti áhrifaþáttur þessa ójafnvægis er stóraukinn innflutningur á ostum. Að nánar athuguðu máli kom ennfremur í ljós að veruleg aukning varð á innflutningi vöru, svokallaðs jurtaosts, sem er tollfrjáls. Af þessari ástæðu hófu hagsmunasamtökin rannsókn sem leiddi m.a. til þess að fjármálaráðuneytið afturkallaði auglýsingu á nýjum tollnúmerum sem voru í andstöðu við álit Samtaka afurðastöðva í mjólkuriðnaði og framkvæmdastjórnar Evrópusambandsins.

Tollvernd landbúnaðarvara ekki til staðar

Vegna þessa tilviks, sem kallaði á frekari rannsókn, urðu hagsmunasamtök bænda þess áskynja að tollvernd sem innlend framleiðsla landbúnaðarvara á að njóta á grundvelli tollalaga og milliríkjasamninga hefur ekki verið til staðar. Sú staðreynd hefur valdið gífurlegu tjóni eins og bent hefur verið á. Undanfarin misseri hafa af þessum sökum verið send erindi til ríkisskattstjóra, auk fjármálaráðherra og utanríkisráðherra, þar sem bent hefur verið á brotakernda framkvæmd við tolleftirlit og gerð viðskiptasamninga við önnur ríki, sbr. fskj. nr. 4-5.

Forsendubrestur liggur fyrir

Af framansögðu leiðir að allar rekstrarforsendur eru brostnar í íslenskum landbúnaði. Alvarlegar afleiðingar COVID-19 faraldursins, m.a. vegna hruns í komu ferðamanna, sóttvarnaraðgerða stjórnvalda, aukins innflutnings erlendra búvara og brotakerndrar tollframkvæmdar og fyrirhugaðs uppboðs tollkvóta, kalla á aðgerðir af hálfu íslenskra stjórnvalda.

Þess skal getið í þessu sambandi að með bréfi, dags. 30. apríl sl., sbr. fskj. nr. 6, bentu Bændasamtökin á alvarlega stöðu vegna fækkunar ferðamanna og fyrirhugaðs útboðs tollkvóta þar sem óskað var eftir frestun útboðsins. Í svarbréfi atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytisins, dags. 19. maí sl., var beiðni Bændasamtakanna hafnað, sbr. fskj. nr. 7. Hagsmunasamtökin benda á að þær áhyggjur sem lýst var í bréfi þeirra, dags. 30. apríl sl., hafa nú raungerst.

Aðgerðir fyrir landbúnað í nágrannalöndum og umhverfi samkeppnismála

Þegar staða íslenskra bænda er borin saman við stöðu bænda í nágrannalöndum Íslands, einkum Noregs og í aðildarríkjum Evrópusambandsins, er ljóst að mjög mikill munur er til staðar. Þannig hafa stjórnvöld í þessum löndum – og framkvæmdastjórn Evrópusambandsins – mun meiri heimildir til að grípa til aðgerða vegna tímabundins ójafnvægis á markaði, auk þess sem gripið hefur verið til viðamikilla stuðningsaðgerða vegna COVID-19 faraldursins. Um þennan aðstöðumun vísast til fskj. nr. 8-9.

Sá aðstöðumunur og þær aðgerðir sem hér er vísað til eru m.a. eftirfarandi:

- Í Noregi eru bændur og afurðasölufyrirtæki með undanþágur frá samkeppnislögum.
- Í aðildarríkjum Evrópusambandsins hefur framkvæmdastjórn þess umfangsmiklar heimildir til að grípa til aðgerða sem gera bændum, sem falla undir sameiginlegu landbúnaðarstefnuna, kleift að auka samstarf sín í milli. Þær heimildir byggja á kafla Lissabonsáttmálans um landbúnaðarstefnu þess. Auk þess hefur eftirfarandi stuðningur t.d. verið samþykktur vegna COVID-19:
 - Bændum standa til boða fjárstyrkir vegna núverandi ástands allt að fjárhæð 100.000 evrur (16 milljónir króna);
 - Bændum standa til boða hagstæð lán allt að fjárhæð 200.000 evrur (32 milljónir króna);
 - Vegna ójafnvægis á mörkuðum með landbúnaðarvörur hefur verið innleidd tímabundin undanþága frá evrópskum samkeppnisreglum fyrir landbúnaðinn.

Brýnustu aðgerðir

Í ljósi aðstæðna telja hagsmunasamtökin brýnt að koma á framfæri að nauðsynlegt er að grípa til aðgerða strax. Fresta þarf útboðum á tollkvótum í kjöt- og mjólkurvörum. Ef fyrirhuguð útboð fara fram við núverandi aðstæður mun það hafa mjög neikvæð áhrif á verðmyndum þessara vara til tjóns fyrir bændur.

Auk þess þarf að taka tollframkvæmd til endurskoðunar eins og gerð var grein fyrir í bréfi Samtaka afurðastöðva í mjólkuriðnaði þann 18. september sl. og tekið er undir í minnisblaði fjármálaráðherra frá 22. október sl. Öllu skiptir að tollframkvæmd sé rétt þannig að raunveruleg tollvernd sé til staðar í samræmi við ákvæði tollalaga og milliríkjasamninga.

Aðrar aðgerðir

Eins og gerð hefur verið grein fyrir er aðstöðumunur til staðar milli íslenskra bænda og bænda í nágrannalöndum Íslands. Þessi aðstöðumunur birtist með almennum hætti þar sem t.a.m. norskir bændur eru undanskildir gildissviði samkeppnislaga. Þá hefur verið gripið til umfangsmikilla stuðningsaðgerða á meginlandi Evrópu þar sem beinir fjárstyrkir og hagstæð lánaþyrngreiðsla stendur bændum til boða.

Auk fyrrnefndra brýnustu aðgerða óska hagsmunasamtök bænda eftir því að innleiddar verði lagabreytingar þar sem undanþága frá samkeppnislögum verði

útvíkkuð miðað við það sem nú gildir. Þá óska hagsmunasamtökin eftir viðræðum við íslensk stjórnvöld þar sem ræddir verða möguleikar til að styrkja bændur í ljósi þess ástands sem nú ríkir.

Með bréfi þessu fylgja gögn sem byggja á vinnu á vegum Samtaka afurðastöðva í mjólkuriðnaði, Landssamtaka sláturleyfishafa og Bændasamtaka Íslands, en þar er m.a. fjallað um tollaframkvæmd, birtingu milliríkjasamninga, stuðningsaðgerðir Evrópusambandsins til bænda og samkeppnisumhverfi landbúnaðar í Noregi og Evrópusambandinu. Þessi gögn eru hluti af samskiptum við stjórnvöld undanfarna mánuði.

Virðingarfyllst,

f.h. Bændasamtaka Íslands
Gunnar Þorgeirsson (Sign.)

f.h. Landssamtaka sláturleyfishafa
Ágúst Torfi (Sign.)

f.h. Samtaka afurðastöðva í mjólkuriðnaði
Jóhanna Hreinsdóttir (Sign.)

Fylgiskjöl:

- Nr. 1. Erindi hagsmunasamtaka þessa bréfs til utanríkisráðherra, dags. 26. október 2020.
- Nr. 2. Yfirlit atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytis frá september 2020.
- Nr. 3. Reglugerð nr. 494/2020 um úthlutun á tollkvótum vegna innflutnings á landbúnaðarvörum frá ríkjum Evrópusambandsins.
- Nr. 4. Bréf Samtaka afurðastöðva í mjólkuriðnaði til ríkisskattstjóra, dags. 18. september 2020.
- Nr. 5. Bréf Mjólkursamsölunnar til utanríkisráðherra, dags. 26. október 2020.
- Nr. 6. Bréf Bændasamtaka Íslands til atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytis, dags. 30. apríl 2020.
- Nr. 7. Svarbréf atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytis, dags. 19. maí 2020.
- Nr. 8. Minnisblað JURIS lögmannsstofu til Landssamtaka sláturleyfishafa og Samtaka afurðastöðva í mjólkuriðnaði, dags. 28. október 2020.
- Nr. 9. Minnisblað JURIS lögmannsstofu til Landssamtaka sláturleyfishafa, dags. 30. október 2020.

Sala og birgðir mjólkurvara.

Minnisblað, 14.12, 2020

Frá: Samtökum afurðastöðva í mjólkuriðnaði

Til: Atvinnuveganefndar alþingis

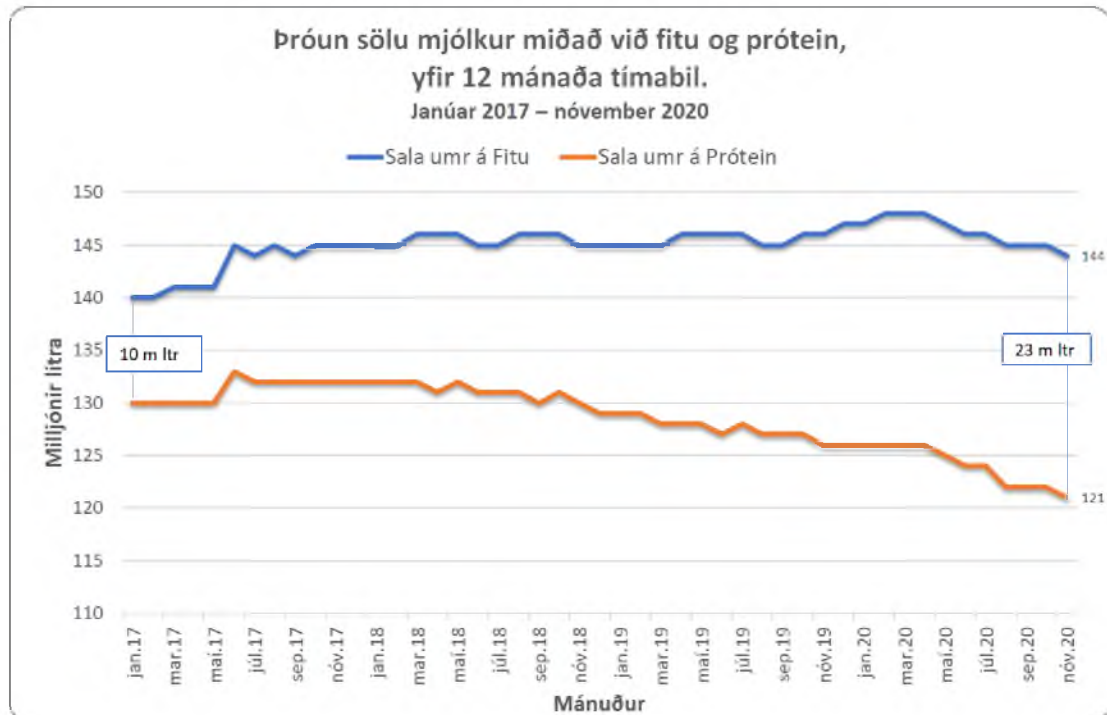
Í framhaldi af fundi sem fulltrúar SAM sátu með Atvinnuveganefnd alþingis vilja SAM koma eftirfarandi á framfæri til að skýra betur þá stöðu sem uppi er.

Misvægi í sölu próteins og fitu

Undanfarin misseri hefur sífellt hallað á ógæfuhliðina er varðar misræmi í sölu afurða sem byggja annars vegar á fituríkum vörum og hins vegar mjólkurpróteini. Ástæður þessa eru margþættar en allt að einu er niðurstaðan nú 4% samdráttur á 12 mánaða tímabili miðað við lok nóvember sl. Þannig nemur ójafnvægi sölunnar milli fitu og próteins nú um 23,1 milljónum lítra á ársgrundvelli. Eðli máls samkvæmt verður að afsetja þennan mismun á erlenda markaði.

Þessi þróun hefur átt sér nokkurn aðdraganda en síðustu misseri má segja að keyrt hafi um þverbak. Þann 1. maí 2018 kom til framkvæmda samningur Íslands og ESB um viðskipti með landbúnaðarvörur sem hefur stóraukið markaðsaðgang þess síðartalda á hérlandan markað um hundruð tonna af osti, en ostar eru einmitt próteinrík afurð. Óhjákvæmilegt var að innlendar afurðir létu að einhverju marki undan síga fyrir auknum innflutningi. Að auki liggur nú fyrir að misbrestir hafa verið á tollaframkvæmd þannig að verulegt magn m.a. osta hefur verið flutt inn hingað til lands án tolla og umfram þann tollfrjálsa markaðsaðgang sem samið hefur verið um við önnur lönd. Hér er vísað til innflutnings á innflutningur á svokölluðum „jurtaosti“ sem nú liggur fyrir að átti að tollflokka sem hefðbundinn mjólkurost. Mjólkuriðnaðurinn sem er nær alfarið í eigu bænda, hefur því orðið fyrir þungum búsifjum af þessum völdum.

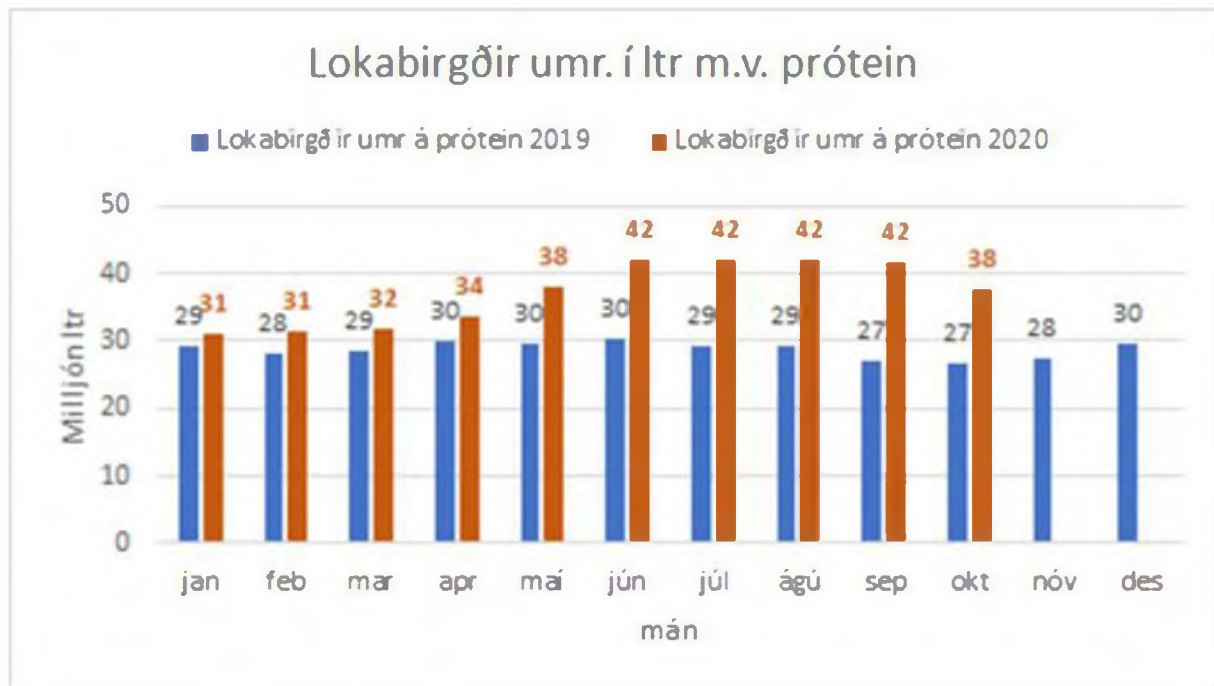
Meðfylgjandi mynd sýnir hvernig þróunin hefur verið sl. þrjú ár eða frá ársbyrjun 2017.

Í upphafi tímabilsins nam mismunur á sölu mjólkurafurða miðað við fituinnihald annars vegar og próteininnihalds hins vegar 10,1 milljónum lítra. Nú tæpum þremur árum síðar hefur munurinn meira en tvöfaldast, (128% aukning) og nemur 23,1 milljónum lítra miðað við próteininnihald.

Birgðapróun

Meðfylgjandi mynd sýnir þróun birgða mjólkurvara miðað við próteininnihald, frá ársbyrjun 2020 samanborið við sama mánuð árið 2019. Birgðirnar eru umreiknaðar í jafngildi lítra af mjólk með stuðlum sem auglýstir eru af opinberri nefnd, Verðlagsnefnd búvara. Af myndinni má sjá að birgðir hafa aukist hröðum skrefum á árinu og var svo komið að í lok september voru þær 15 milljónum lítra meiri en á sama tíma í fyrra. Aukningin nemur um 55% eða sem svarar ársnytt próteinþáttar mjólkur frá 50 kúabúum af algengri stærð. Gríðarlegur kostnaður er fólgin í geymslu- og fjármagnskostnaði vegna slíkrar birgðasöfnunar.

Útflutningur og þróun erlendra markaða

Eðli máls samkvæmt verður að flytja úr landi það mjólkurprótein sem ekki er markaður fyrir innanlands. Vegna sölutregðu og verðfalls sem rekja má að stórum hluta til COVID 19 heimsfaraldursins söfnuðust hins vegar upp birgðir innanlands eins og fyrr er lýst. Nokkuð gekk á þessar birgðir í nóvember. Opinberar skýrslur Hagstofunnar um útflutning í nóvember liggja ekki fyrir. En þess má geta að verð á undanrennudufti í Vestur-Evrópu féll um 47% frá janúar 2020 til apríl 2020.

Lokaorð

Mjólkurframleiðsla er stærsta einstaka búgrein sem stunduð er á Íslandi og stóð fyrir 26,5% af heildar framleiðsluvirði landbúnaðarins árið 2019, að fóðurframleiðslu meðtalinni. Auk þess er mikill fjöldi starfa í þjónustu og úrvinnslugreinum.

Virðingarfyllst,

f.h. Samtaka afurðastöðva í mjólkuriðnaði

Erna Bjarnadóttir (sign.)

Bjarni Ragnar Brynjólfsson (sign.)

Nefndasvið Alþingis
b.t. atvinnuveganefndar
nefndasvid@althingi.is

Reykjavík, 10. desember 2020

Efni: Umsögn um frumvarp til laga um breytingu á búvörulögum nr. 99/1993 (úthlutun tollkvóta), 376. mál.

Samtök iðnaðarins (hér eftir „SI“ eða „samtökin“) fengu frumvarp til laga um breytingu á búvörulögum og tollalögum nr. 99/1993 (úthlutun tollkvóta), 376. mál til umsagnar. Með frumvarpinu er lagðar til breytingar á úthlutun tollkvóta sem ætlað er að lágmarka áhrif kórónuveirufaraldursins á innlenda framleiðslu landbúnaðarafurða.

Fyrir ári síðan var lagt fram frumvarp þess efnis að breyta úthlutunarreglum tollkvóta þegar teknar voru upp reglur um jafnvægisútboð. Var það frumvarp unnið með hliðsjón af þeim tillögum sem starfshópur sem sjávarútvegs- og landbúnaðarráðherra skipaði um endurskoðun á regluverki um úthlutun tollkvóta landbúnaðarvara. Hlutverk hópsins var, meðal annars, að finna leiðir til að koma ávinningi sem skapast með þeim takmörkuðu gæðum sem felast í úthlutun tollkvóta í meira mæli til neytenda í formi lægri vöruverðs. Meginefni þess frumvarps fólst í því að breyta aðferðarfræði úthlutunarinnar og með því að draga verulega úr kostnaði þeirra sem fá úthlutað tollkvóta. Meginmarkmiðið var því að auka ábata neytenda í formi lægra vöruverðs.

Í því frumvarpi sem nú er lagt fram er eldra útboðsfyrirkomulagi tollkvóta endurvakið, tímabundið til 1. febrúar 2022. Í greinargerð segir að meginmarkmið frumvarpsins snúi að því að lágmarka áhrif kórónuveirufaraldursins á innlenda framleiðslu. Bent er réttilega á í greinargerð frumvarpsins að eftirspurn eftir matvælum hefur dregist mikið saman á sama tíma og innflutningur samkvæmt tollkvótum hefur haldist óbreyttur og að innlend matvælaframleiðsla tekur það högg og við því þurfi að bregðast.

Óumdeilt er að tvíhliða samningur Íslands og ESB um viðbótarfríðindi í viðskiptum með landbúnaðarvörur hefur haft töluverð áhrif á íslenskan landbúnað og á smásölumarkað landbúnaðarvara. Samkeppnisstaða innlendra framleiðenda hefur skekkst verulega með tilkomu samningsins. Þá liggur ljóst fyrir að úrsögn Bretlands úr Evrópusambandinu mun einnig hafa grundvallarbreytingar í för með sér.

Ofan á þessa skökku samkeppnisstöðu hafa áhrif kórónuveirufaraldursins bætt gráu ofan á svart. Í því samhengi er vert að geta þeirra fjölmörgu aðgerða sem nágrannalönd og ESB hafa gripið til vegna áhrifa faraldursins á innanlandsmarkaði sína. Gripið hefur verið beinna aðgerða í formi hagstæðara lána og ábyrgðaryfirlýsinga, beina styrki og aukinna framleiðslugreiðsla. Þá hefur einnig verið gripið til sértækari aðgerða til að styðja markað með landbúnaðarvörur til að mynda undanþágu frá samkeppnisreglum ESB, geymslustycki fyrir kjöt- og mjólkurafurðir og fleira. Samtökin geta því ekki annað en furðað sig á því að aðgerðir íslenskra stjórnvalda takmarkist við að breyta fyrirkomulagi við úthlutun tollkvóta. Engin greining liggur fyrir með

hvaða hætti breytingar á úthlutun tollkvóta nái að lágmarka áhrif kórónuveirufaraldursins á innlenda framleiðslu landbúnaðarafurða, sem er meginmarkmið frumvarpsins.

Þá er þess getið í greinargerð með frumvarpinu að nauðsynlegt þyki að takmarka áhrif kórónuveirufaraldursins og draga úr því tjóni sem innlendir framleiðendur hafa orðið fyrir. Undir þau sjónarmið taka samtökin heilshugar undir en eru ekki sammála því að þessi breyting, ein og sér, styðji á nokkurn hátt áætlun stjórnvalda að bæta samkeppnisstöðu innlendar matvælaframleiðslu. Betur má ef duga skal.

Virðingarfyllst,

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Gunnar Sigurðarson', is written over a horizontal line.

Gunnar Sigurðarson,
viðskiptastjóri á framleiðsluviði

Reykjavík 10. desember 2020

Efni: Umsögn um frumvarp til laga um breytingu á búvörulögum og tollalögum nr. 99/1993 (úthlutun tollkvóta), 376. mál.

Til umsagnar er frumvarp til laga sem felur í sér breytingu á regluverki við úthlutun tollkvóta vegna landbúnaðarvara. Í greinargerð með frumvarpinu er tilgreint að meginmarkmið frumvarpsins er að lágmarka áhrif COVID-19 faraldursins á innlenda framleiðslu landbúnaðarafurða. Samtök mjólkur- og kjötvinnslufyrirtækja, SMK, fagna því öllum þeim skrefum í stuðningsaðgerðum stjórnvalda til að bregðast við því alvarlega ástandi sem innlendir framleiðendur hafa þegar orðið fyrir.

Samkvæmt frumvarpi er lagt til að eldra fyrirkomulag útboðs tollkvóta verði tímabundið tekið upp að nýju, eða til 1. febrúar 2022. Með lagabreytingum sem tóku gildi 1. janúar á þessu ári var komið á nýrri aðferð við úthlutun tollkvóta, jafnvægisútboði. Með því fyrirkomulagi var ítrekað að sú breyting myndi draga verulega úr útboðskostnaði vegna innflutnings landbúnaðarvara innan tollkvóta. Benti SMK á að álagning á bæði heildsölu- og smásölustigi væri frjáls og benti réttilega á að sú breyting myndi ekki sjálfkrafa verða neytendum til hagsbóta.

SMK telur að sú leið sem nú er tekin aftur upp, að úthluta tollkvótum með gagnsæju uppboði þar sem ríkissjóður, fyrir hönd neytenda, fær þann ávinning sem verður af uppboðinu, sé best til þess fallin að ná þeim markmiðum að úthlutun tollkvóta sé í senn skilvirk og jafnræðis gætt. Skilar sú leið ávinningi til neytenda enda er ríkissjóður í eigu allra Íslendinga. Það er síðan á valdi stjórnvalda hvernig þeim fjármunum er best varið til hagsbóta fyrir fólkið í landinu.

SMK bendir á að framleiðslufyrirtæki á sviði landbúnaðar skapa mikið virði inn í íslenskt hagkerfi, skapa fjölda starfa og viðhalda búsetu í hinum dreifðari byggðum landsins. Framleiðslufyrirtækin leggja kapp sitt við að mæta þörfum neytenda og stjórnvalda um að bregðast við aukinni eftirspurn eftir matvælum en það útheimtir auknar fjárfestingar. Í þessu samhengi má vísa til stefnuýfirlýsingar ríkisstjórnar Framsóknarflokksins og Sjálfstæðisflokksins frá því 2013 þar sem segir;

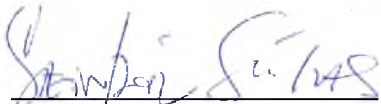
Til að bregðast við aukinni eftirspurn eftir matvælum og hækkandi verðlagi verður skipaður starfshópur til að móta tillögur um hvernig auka megi matvælaframleiðslu á Íslandi og tryggja að ávinningur af aukinni eftirspurn og sókn á nýja markaði skili sér í bættum kjörum bænda.

Þrátt fyrir umrædda stefnumörkun, og í raun hvatningu til framleiðenda til að bregðast við aukinni eftirspurn, hafa stjórnvöld farið í þveröfuga átt og stóraukið innflutningsheimildir á erlendum matvælum. Slíkt hefur verið gert með litlum aðlögunarfresti og er ljóst að umsamin aukning á tollkvótum síðustu ár hefur haft hafa gríðarleg áhrif á rekstrarumhverfi íslenskra framleiðslufyrirtækja. Við þetta má bæta að á sama tíma og innflutningur landbúnaðarvara hefur stóraukist á síðustu árum hefur útflutningur ekki verið að fylgja þeirri þróun, en tekjur af útflutningi nú eru þær sömu og þær voru árið 2010. Með núgildandi tollasamningi við ESB hefur því hallað verulega á íslenska framleiðendur með sístækkandi hlutdeild evrópskra framleiðanda á innanlandsmarkaði. Á sama tíma og tollkvótar fyrir nautakjöti, svína- og alifuglakjöti hafa aukist úr 650 tonnum í 2600 tonn hefur

tollkvóti Íslands til ESB fyrir lambakjöti verið aukinn úr 1850 í 3000 tonn. Ítrekað hefur verið bent á að engin þörf hafi verið á þessari aukningu og því galið að skipta á kvóta sem ekki er notaður til útflutnings fyrir kvóta sem stækkar markaðshlutdeild evrópskra framleiðanda á innanlandsmarkaði. Staðan hjá íslenskum framleiðendum er því orðin grafalvarleg og að sama skapi orðin skaðleg fyrir íslenskan landbúnað. Það er því mikilvægt fyrir stjórnvöld að spyrna við fótum og fylgja eftir fyrirætlan að bæta hag innlendarar framleiðslu sem birtist í stjórnarsáttmála.

Þrátt fyrir þau skref sem stigin eru í frumvarpinu, með breytingum á úthlutun tollkvóta, þarf meira til. Jafnt hjá nágrannalöndum okkar sem og annarsstaðar í Evrópu hefur þegar verið gripið til víðtækra stuðningsaðgerða vegna þess alvarlega ástands vegna COVID-19. Í því má nefna almennar og sértækar aðgerðir fyrir bændur, meðal annars með hagstæðum lánum, ábyrgðaryfirlýsingum, beinum styrkjum og aukinni fyrirframgreiðslu. Þá er vert að geta þeirra fjölmörgu aðgerða sem eru til þess fallnar að styðja og vernda innanlandsmarkaði með landbúnaðarvörur, til að mynda undanþága ESB frá samkeppnisreglum. Allt til þess fallið að vernda innanlandsmarkaði frá frekari áfalli. Að sama skapi er það ábyrgðarhluti íslenskra stjórnvalda að styðja við íslenska framleiðslu með því að vernda samkeppnisstöðu íslenskra framleiðenda

Virðingarfyllt,
f.h Samtaka mjólkur- og kjötvinnslufyrirtækja,

Steinþór Skúlason, formaður

Reykjavík, 10. desember 2020

Nefndasvið Alþingis
b.t. atvinnuveganefndar
Austurstræti 8–10
101 Reykjavík
nefndasvid@althingi.is

Efni: Umsögn um frumvarp til laga um breytingu á búvörulögum, nr. 99/1993 (úthlutun tollkvóta)

Hinn 30. nóvember síðastliðinn lagði sjávarútvegs- og landbúnaðarráðherra fram á Alþingi frumvarp til laga um breytingu á búvörulögum, nr. 99/1993. Frumvarpið inniheldur tvær efnisgreinar auk gildistökuákvæðis og hefur það verið tekið til skoðunar á vettvangi SVP – Samtaka verslunar og þjónustu.

Í 2. gr. frumvarpsins er lagt til að nýju ákvæði til bráðabirgða verði bætt við gildandi búvörulög þar sem kveðið verði á um tímabundið frávík frá úthlutunarreglum 3. mgr. 65. gr. búvörulaga, þ.e. að svokölluðu jafnvægisútboði tollkvóta verði vikið tímabundið til hliðar. Þess í stað verður tekið upp útboð til hæstbjóðenda. Lagt er upp með að framangreind breyting verði til þess að úthlutunargjald tollkvóta taki tímabundinni hækkun með þeim afleiðingum að smásöluverð á tilteknum innfluttum vörum hækki. Hið raunverulega en óorðaða markmið 2. gr. frumvarpsins er því að stuðla að því að innlendir framleiðendur standi betur en ella, bæði þegar kemur að verðsamkeppni gagnvart innfluttum vörum og úrvali. Að baki frumvarpinu virðast þannig standa vonir til þess að innlendir framleiðendur fái selt sína framleiðslu á hærra verði en ella og e.t.v. undir kringumstæðum þar sem neytendum standa færri valkostir til boða.

Það er engin ástæða til að fara í grafgötur með að það er m.a. hlutverk SVP að berjast fyrir auknu viðskiptafrelsi og bættri samkeppnisstöðu. Í því samhengi geta samtökin gert að sínum eftirfarandi orð sem ráðherra lét falla þegar hann mælti fyrir frumvarpi til laga nr. 152/2019:

Neytendur eiga að njóta aukinnar samkeppni í formi vöruúrvals og lægra vöruverðs. Það gerum við með því að einfalda allt regluverk um úthlutun tollkvóta þannig að það sé sanngjarnara og til hagsbóta fyrir alla hlutaðeigandi.

Með frumvarpinu er stefnt að því að kalla fram áhrif sem draga munu úr forsendum samkeppni þegar kemur að verði og vöruúrvali. Á slík markmið geta SVP ekki fallist og leggjast því gegn samþykkt frumvarpsins.

Að öðru leyti telja SVP tilefni til að benda á að forsendur 2. gr. frumvarpsins virðast ekki hafa fengið nægilegan undirbúning hvort sem horft til lagalegs eða efnahagslegs samhengis. Verður hér í framhaldinu varpað ljósi á nokkra annamarka sem SVP telja vera á frumvarpinu.

2. gr.: Úthlutun tollkvóta

Efni frumvarpsgreinarinnar

Í 2. gr. frumvarpsins er lagt til að nýju ákvæði til bráðabirgða verði bætt við gildandi búvörulög þar sem kveðið verði á um tímabundið frávík frá úthlutunarreglum 3. mgr. 65. gr. búvörulaga, þ.e. að svokölluðu jafnvægisútboði verði vikið tímabundið til hliðar. Til nánari skýringar er rétt að taka hér upp bæði gildandi ákvæði og efnisákvæði 2. gr. frumvarpsins.

Gildandi ákvæði 3. mgr. 65. gr. búvörulaga (jafnvægisútboð):

Heimilt er að skipta tollkvótum upp í einingar. Tollkvótum skal úthlutað til ákveðins tíma, allt að einu ári í senn. Heimilt er að endurúthluta tollkvótum sem ekki eru nýttir innan þess frests sem tilgreindur er við úthlutun kvótans. Berist umsóknir um meiri innflutning en sem nemur tollkvóta vörunnar skal leitað tilboða í heimildir til innflutnings samkvæmt tollkvótum og skal andvirðið þá renna í ríkissjóð. Til þess að tilboð teljist gilt er heimilt að fara fram á ábyrgðaryfirlýsingu eða staðgreiðslu tilboðs. Við útboð tollkvóta skulu valin hæstu verðtilboð í tiltekið magn þar til magni tollkvóta sem til ráðstöfunar er hefur verið náð. Verð tollkvótans fyrir öll valin verðtilboð ræðst að svo búnu af verði lægsta valda tilboðsins í hverjum vörulið. Gildir það verð þá jafnframt fyrir önnur hærri og valin tilboð sé þeim til að dreifa. Séu fleiri en einn þátttakandi með tilboð jöfn lægsta samþykktu tilboði skal úthlutað hlutfallslega. Auglýsa skal útboð tollkvóta.

(Undirstrikun SVP)

Ákvæði 2. gr. frumvarpsins (úthlutun til hæstbjóðenda):

Þrátt fyrir 7.–9. másl. 3. mgr. 65. gr. skal verð tollkvóta frá og með gildistöku laganna til 1. febrúar 2022 ráðast af fjárhæð tilboða hverju sinni. Kvótanum verður því fyrst úthlutað til hæstbjóðanda, svo til þess er næsthæst bauð og bannað koll af kolli uns tiltækum kvóta hefur verið úthlutað. Það fyrirkomulag sem kveðið er á um í 7., 8. og 9. másl. 3. mgr. 65. gr. mun þannig næst koma til framkvæmda eftir 1. febrúar árið 2022.

(Undirstrikun SVP)

Í 1. og 3. málslið 2. gr. frumvarpsins er gildistími efnisreglu 2. másl. skilgreindur. Segja má að 3. másl. sé í raun og veru aðeins til áréttingar því eðli máls samkvæmt ræður gildistímaákvæði 1. másl. því hvenær horfið verður að nýju til fyrra fyrirkomulags. Í 2. gr. er því kveðið á um þá meginbreytingu að í stað þess að tollkvótum verði úthlutað á grundvelli svokallaðs jafnvægisútboðs verður tímabundið tekin upp úthlutun til hæstbjóðenda. Með orðum frumvarpshöfunda er *[m]eð frumvarpinu [...] því lagt til að eldra fyrirkomulag útboðs tollkvóta verði tekið upp að nýju þar til 1. febrúar 2022.*

Alþjóðlegar skuldbindingar

Í 4. kafla greinargerðar frumvarpsins er tekið fram að ekki sé tilefni til að ætla að efni þess stangist á við alþjóðlegar skuldbindingar enda hafi það fyrirkomulag sem kveðið er á um í 2. gr. frumvarpsins tíðkast um árabil og hafi verið talið rúmast innan alþjóðlegra skuldbindinga Íslands. Rétt er að skoða þetta nánar.

Í inngangskafli greinargerðar frumvarpsins er tekið fram að meginmarkmið þess sé að lágmarka áhrif kórónuveirufaraldursins á innlenda framleiðslu landbúnaðarafurða. Í 2. kafla segir svo:

Með hliðsjón af þeirri erfiðu stöðu sem ríkir á markaði vegna heimsfaraldurs kórónuveiru þykir nauðsynlegt að styrkja stoðir innlendrar matvælaframleiðslu með því að taka upp eldra fyrirkomulag á útboði tollkvóta. Í ljósi núverandi stöðu hefur eftirspurn eftir matvælum dregist talsvert saman en innflutningur haldist nær óbreyttur. Því er afar líklegt að samdráttur í eftirspurn landbúnaðarafurða vegna fækkunar erlendra gesta lendi á miklu leyti á innlendri framleiðslu með tilheyrandi samdrætti í afurðatekjum.

(Undirstrikun SVP)

Í 5. kafla greinargerðar frumvarpsins er m.a. tekið fram að frumvarpið snerti fyrst og fremst starfsumhverfi innflytjenda matvæla, innlenda búvöruframleiðendur, dagvöruverslanir og neytendur. Þá er í áhrifamati 6. kafla m.a. tekið fram að frumvarpið geti haft áhrif á framangreinda aðila. Vísað er til þess að frumvarpinu sé ætlað að draga úr tjóni sem innlendir framleiðendur hafa orðið fyrir vegna kórónuveirufaraldursins. Ekki er gert ráð fyrir að frumvarpið muni hafa í för með sér áhrif á útgjöld ríkissjóðs en áætlað er að það muni hækka tekjur ríkissjóðs tímabundið.

Í umfjöllun um 2. gr. frumvarpsins segir m.a.:

Með hliðsjón af áhrifum kórónuveirufaraldursins er þessari breytingu ætlað að lágmarka það tjón sem innlendir framleiðendur landbúnaðarvara hafa nú þegar orðið fyrir. Innflutningur á landbúnaðarvörum hefur haldist nær óbreyttur á meðan dregið hefur verulega úr eftirspurn. Því er lagt til að eldra fyrirkomulagi á útboði tollkvóta verði komið á að nýju, tímabundið, eða til 1. janúar 2022.

(Undirstrikun SVP)

Framangreind umfjöllun verður ekki skilin öðruvísi en að með samþykkt frumvarpsins verði reistar tímabundnar hömlur við innflutningi tiltekinna erlendra landbúnaðarvara í þeim tilgangi að gera innlendum framleiðendum betur fært að takast á við markaðssetningu sinna vara. Hömlurnar eru í formi breytinga á forsendum útboðsgjalds sem greiða ber fyrir úthlutun tollkvóta á grundvelli 65. gr. búvörulaga. Ætlunin er að stuðla að hækkun útboðsgjaldsins (sem hefur jákvæð tekjuáhrif á ríkissjóð) þannig að innflutningur verði óhagstæðari og innflutt vara dýrari í innkaupum en ella. Við innkaup munu verslanir því velja á milli innlendra afurða og innfluttra undir kringumstæðum þar sem hinar síðarnefndu verða óhagstæðari í innkaupum en annars væri.

Dómstólar hafa ítrekað slegið því föstu að útboðsgjaldið er skattur. Af þeim sökum má blákalt halda því fram að ætlunin sé að hækka skatta á innfluttar vörur. Tilgangurinn er að gera innfluttar vörur dýrari í innkaupum og dýrari í smásölu. Útboðsgjaldið er í raun óbeinn skattur eins og tollar og vörugjöld og því endurspeglast það í útsöluverði vara, þ.e. útsöluverð slíkra vara hækkar sem nemur skattinum. Af framangreindu leiðir að tilgangur 2. gr. frumvarpsins er skýr. Útboðsgjald er óbeinn skattur sem endurspeglast í útsöluverði vara og vöruhækkuninni er ætlað að skapa innlendum framleiðendum tímabundið tækifæri til að selja innlendar vörur á hærra verði en ella og e.t.v. meira af þeim.

Í þessu samhengi vekur það sérstaka athygli að það komi fram í greinargerð frumvarpsins að ekki sé tilefni til að ætla að frumvarpið brjóti gegn alþjóðlegum skuldbindingum. Í 1. mgr. 5. gr. tollalaga segir:

Af vörum, sem fluttar eru inn á tollsvæði ríkisins, skal greiða toll eins og mælt er fyrir í tollskrá í viðauka I með lögum þessum. Tollur skal lagður sem verðtollur á tollverð vöru eða sendingar eins og það er ákveðið samkvæmt ákvæðum 14.–16. gr. og sem magntollur á vörumagn eftir því sem í tollskrá samkvæmt viðauka I greinir. Aðra tolla og gjöld, sem mismuna innlendum og innfluttum framleiðsluvörum, má eigi leggja á vöruna við innflutning.

(Undirstrikun SVP)

Undirstrikaði málsliðurinn hér að framan er nokkuð óvanalegur fyrir þær sakir að stjórnarskráin gerir ráð fyrir því kveðið sé á um skatta með lögum, þ.e. ef ekki verið kveðið á um skatt í lögum þá er ekki til staðar heimild til skatttöku. Í því ljósi er vandséð hvers vegna tilefni hafi verið til að taka það fram með þessum hætti að aðra tolla og gjöld en þá sem eru tilgreindir í viðauka I í tollalögum megi ekki leggja á vörur við innflutning. Ástæðuna má rekja til alþjóðlegra skuldbindinga því efnisákvæði 3. málsl. 1. mgr. 5. gr. tollalaga á rót sína að rekja til aðildar Íslands að Alþjóðaviðskiptastofnuninni. Í athugasemdum við 4. gr. laga nr. 87/1995 (um aðild Íslands að Alþjóðaviðskiptastofnuninni), sem m.a. breyttu framagreiðu ákvæði tollaga, sagði m.a.:

Í lokamálslið 1. mgr. 4. gr. er áréttuð sú regla II. gr. GATT að mismunurinn á innlendra framleiðslu og innfluttri vöru í skattlagningu verði eingöngu í formi tolla. Því eru í frumvarpinu jafnframt felldar úr gildi ýmsar heimildir til álagningar sérstakra gjalda á innfluttar vörur eins og nánar er lýst í almennu athugasemdunum. Þessi regla kemur ekki í veg fyrir að við tollmeðferð verði innheimtir sömu skattar og gjöld og löqð eru beint eða óbeint á innlenda vöru. Reglan leyfir einnig innheimtu þjónustugjalda enda samsvari þau þeirri fiárhæð sem almennt kostar að sinna umræddu eftirliti eða þjónustu. Þjónustugjald sem færi fram úr þessum kostnaði mundi samkvæmt þessu teljast brot á reglunni.

(Undirstrikun SVP)

Í athugasemdunum er vísað til II. gr. GATT-samningsins en a- og b-liðir 1. mgr. samningsgreinarinnar eru svohljóðandi á ensku:

- (a) Each contracting party shall accord to the commerce of the other contracting parties' treatment no less favorable than that provided for in the appropriate Part of the appropriate Schedule annexed to this Agreement.
- (b) The products described in Part I of the Schedule relating to any contracting party, which are the products of territories of other contracting parties, shall, on their importation into the territory to which the Schedule relates, and subject to the terms, conditions or qualifications set forth in that Schedule, be exempt from ordinary customs duties in excess of those set forth and provided therein. Such products shall also be exempt from all other duties or charges of any kind imposed on or in connection with the importation in excess of those imposed on the date of this Agreement or those directly and mandatorily required to be imposed thereafter by legislation in force in the importing territory on that date.

(Undirstrikun og breiðletrun SVP)

Hingað til hefur ráðherra gætt þess við lagasetningu sem snertir úthlutun tollkvóta að tengja fyrirkomulag útboðs kvóta einvörðungu við sjónarmið um skilvirkni og jafnræði en það eru einmitt sjónarmið sem eiga samstöðu með efni ákvæða XIII. gr. GATT-samningsins.¹ Nú bregður hins vegar svo við að markmið, tilgangur og rökstuðningur að baki 2. gr. frumvarpsins snúa beinlínis að því að mismuna innlendum framleiðendum og erlendum, þ.e. bæta stöðu innlendra framleiðenda á kostnað erlendra framleiðenda. Það er einfaldlega ekki það sama og að taka að nýju upp fyrirkomulag sem ekki hafa verið gerðar athugasemdir við eins og gefið er til kynna í 5. kafla greinargerðar frumvarpsins. Þvert á móti er búið að snúa því tæknilega viðfangsefni sem úthlutun tollkvóta er upp í skattalegt verndarviðfangsefni.

Í þessu samhengi er fróðlegt að líta til þess hvernig WTO hefur túlkað orð seinni málslíðar II. gr. b. GATT-samningsins við úrlausn ágreiningsmála, þ.e. undirstrikuðu orðin hér á eftir: *Such products shall also be exempt from all other duties or charges of any kind imposed on or in connection with the importation in excess of those imposed on the date of this Agreement or those directly and mandatorily required to be imposed thereafter by legislation in force in the importing territory on that date.*

Although there is no definition of what constitutes an 'other duty or charge' in the GATT 1994 and in the 'Understanding on the Interpretation of Article II:1(b) of the General Agreement on Tariffs and Trade 1994', the ordinary meanings of Article II:1(b) and Article II:2 make it clear that any fee or charge that is in connection with importation and that is not an ordinary customs duty, nor a tax or duty as listed under Article II:2 (internal tax, anti-dumping duty, countervailing duty, fees or charges commensurate with the cost of services rendered) would qualify for a measure as an 'other duties or charges' under Article II:1(b).²

The use of the expression 'all other duties or charges of any kind imposed on or in connection with the importation' in Article II:1(b), second sentence, suggests that the prohibition covers any duty or charge of any kind on or in connection with the importation that is not an ordinary customs duty. In other words, the category of other duties or charges under Article II:1(b), second sentence, is a residual one covering all duties or charges on or in connection with the importation that are not ordinary customs duties and which are not expressly provided for in Article II:2 of the GATT 1994.³

Hafa verður í huga að ákvæði GATT-samningsins gera í ýmsu tilliti ráð fyrir því að unnt sé að víkja frá meginreglum hans. Slíkir möguleikar eru hins vegar taldir upp með nokkuð tæmandi hætti í samningnum og snúa fyrst og fremst að viðbrögðum við undirboðum og niðurgreiðslum útflutningsvara erlendis frá. Ekki verður séð að efni 2. gr. frumvarpsins sé að neinu leyti tengt við slík viðbrögð enda vandséð að nokkuð tilefni sé til þess.

Í framangreindu ljósi hefði mátt ætla að mun ítarlegri grein yrði gerð fyrir því hvernig 2. gr. frumvarpsins getur samræmst alþjóðlegum skuldbindingum.

¹ Sjá t.d. umfjöllun í grein David W. Scully frá 2001, Economics of Tariff Quota Administration.

² Dominican Republic – Import and Sale of Cigarettes, sjá á vefsíðunni:
https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds302_e.htm

³ Dominican Republic – Safeguards, sjá á vefsíðunni:
https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds417_e.htm

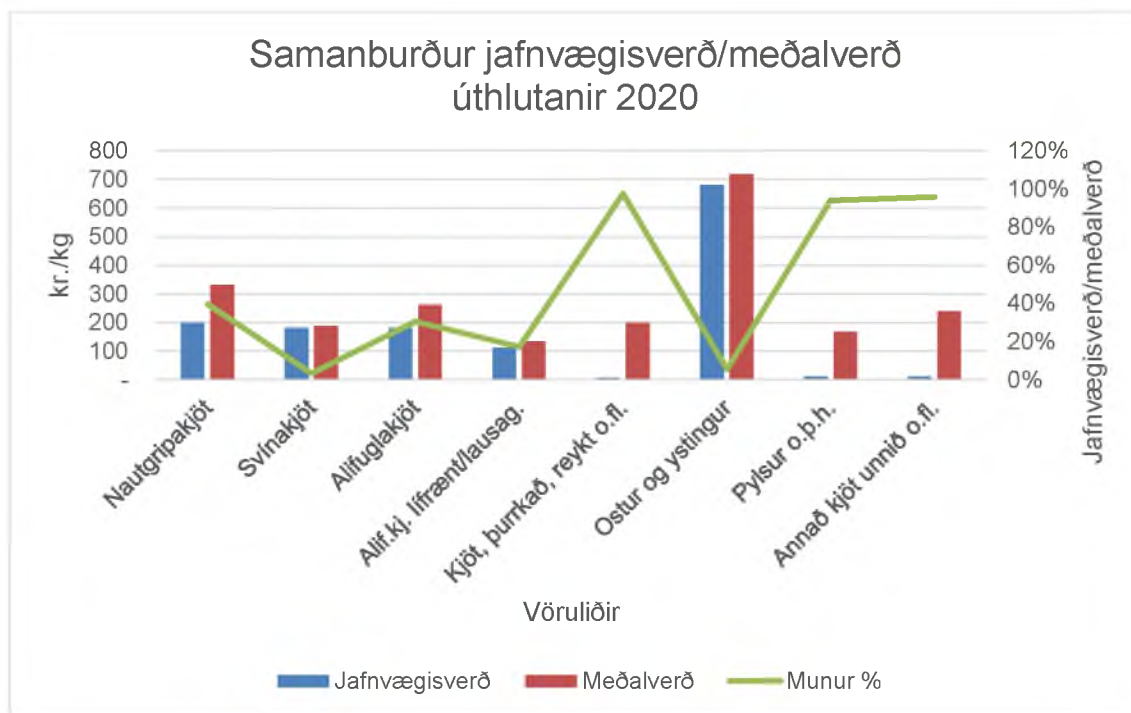
Áhrifamat

Í 5. kafla greinargerðar frumvarpsins er tekið fram að frumvarpinu sé ætlað að lágmarka áhrif kórónuveirufaraldursins á innlenda framleiðslu landbúnaðarafurða. Í áhrifamati í 6. kafla er m.a. tekið fram að frumvarpið geti haft áhrif á innflytjendur matvæla, tollstjóraembættið, innlenda framleiðendur, dagvöruverslanir og neytendur. Þá er áréttað að markmiðið sé að takmarka áhrif kórónuveirufaraldursins og draga úr því tjóni sem innlendir framleiðendur hafa nú þegar orðið fyrir. Að lokum kemur fram að lögfesting frumvarpsins eigi ekki að hafa ríkisútgjöld í för með sér heldur þvert á móti geti það aukið ríkistekjur tímabundið.

Athygli vekur hve takmarkað áhrifamat frumvarpsins er og þá sérstaklega í ljósi þess að ýmsar upplýsingar liggja þegar fyrir sem leggja hefði mátt til grundvallar við slíkt mat. Þannig er t.d. engin tilraun til að leggja tölulegt mat á hver áhrif frumvarpsins verða á innlenda framleiðendur, dagvöruverslanir, neytendur og ferðaþjónustu.

Ef fyrirbyggjandi upplýsingar um meðalverð og jafnvægisverð í síðustu tveimur útboðum tollkvóta vegna innflutnings landbúnaðarvara frá ríkjum ESB eru bornar saman fæst sú niðurstaða sem kemur fram á mynd 1.

Mynd 1: Samanburður jafnvægisverðs og meðalverðs við innflutning á grundvelli tollkvóta frá ESB árið 2020

(Heimild: Atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytið)

Úthlutun tollkvóta vegna innflutnings landbúnaðarvara frá ESB-ríkjunum á grundvelli tollkvóta árið 2020 átti sér stað í tveimur hlutum, þ.e. hinn 13. desember 2019 var úthlutað tollkvótum vegna innflutnings á fyrstu sex mánuðum ársins 2020 (jan.–jún.) og hinn 25. júní 2020 var

úthlutað tollkvótum vegna innflutnings á seinni helmingi þess árs (júl.–des.). Við fyrri úthlutunina var stuðst við þá úthlutunaraðferð sem gert er ráð fyrir að verði tekin upp að nýju í 2. gr. frumvarpsins en við þá seinni var úthlutunin gerð á grundvelli jafnvægisútboðs, þ.e. þeirri aðferð sem stendur til að víkja tímabundið til hliðar. Séu niðurstöður útboðanna sem lágu þessum tveimur úthlutunum lögð til grundvallar fæst sú mynd að innflytjendur greiddu 40% lægra verð fyrir tollkvóta vegna innflutnings á nautgripakjöti þegar jafnvægisútboði var beitt sem úthlutunaraðferð, 3% minna fyrir svínakjötstollkvóta, 31% minna fyrir alifuglakjötstollkvóta, 17% minna fyrir lífrænt ræktað/lausagöngu alifuglakjöt, 98% minna fyrir saltað, reykt og þurrkað kjöt, 5% minna fyrir osta, 94% minna fyrir pylsur o.þ.h. og 96% minna fyrir annað unnið kjöt.

Mynd 1 segir hins vegar ekki alla söguna þú hún endurspeglir raunverulega stöðu mjög vel. Þess má vænta að þrjú atriði hafi t.a.m. haft áhrif á þegar kemur að úthlutuninni í maí 2020. Í fyrsta lagi komu tollkvótar vegna innflutnings landbúnaðarvara frá ESB-ríkjunum til framkvæmda á fjórum árum eins sjá má á eftirfarandi töflu sem fengin er úr skýrslu starfshóps um úthlutun tollkvóta landbúnaðarvara.

Aukning tollkvóta á ári skv. samningi								
Afurf	Vöruliður	Tollkvóti áður	Samtals viðbótarmagn	1. ár*	2. ár	3. ár	4. ár	Tollkvóti e. innleiðingu
Nautakjöt	0201/0202	100	596	149	149	149	149	696
Svínakjöt	0203	200	500	250	250	-	-	700
Alifuglakjöt	0207	200	656	328	328	-	-	856
Alifuglakjöt - lífrænt	úr 0207	-	200	100	100	-	-	200
Kjöt - saltað, reykt, þurrkað	úr 0210	50	50	50	-	-	-	100
Séróstur (PDO/PGI)**	úr 0406	20	210	55	55	55	45	230
Óstur	0406	80	300	75	75	75	75	380
Pylsur o.þ.h.	úr 1601	50	200	100	100	-	-	250
Unnar kjötvörur	1602	50	350	120	120	110	-	400

* Samningur tók gildi 1. maí 2018. Aukning fyrsta árs er hlutfallsleg miðað við mánuði (8/12) en eftirstöðvar bættast við á öðru ári (4/12).

** Skráð í samræmi við reglugerð ráðsins (EB) nr. 1181/2012 um vörð landfræðilegra merkinga og uppruna landbúnaðarvarfunda og mótavæla

(Heimild: Starfshópur um úthlutun tollkvóta landbúnaðarvara)

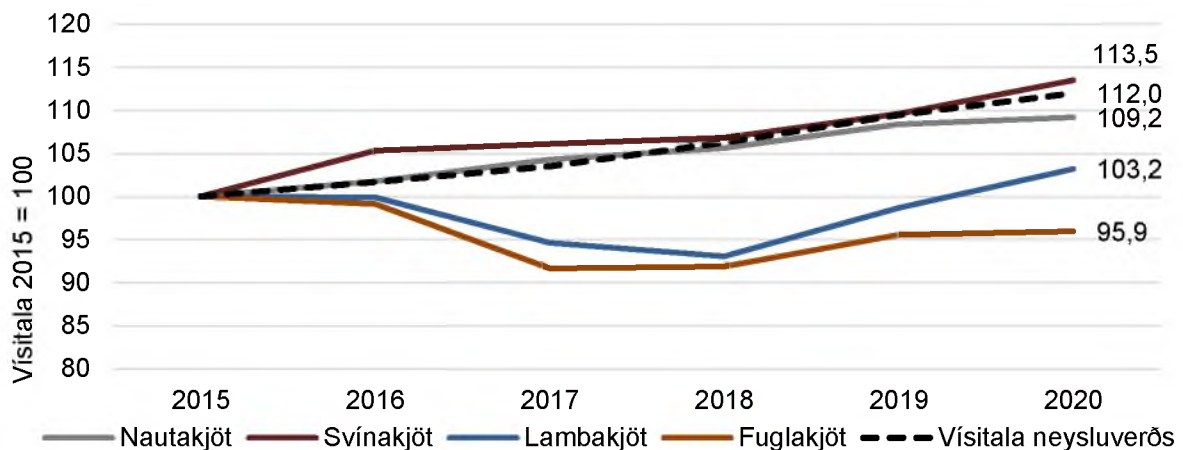
Árið 2020 var þriðja ár innleiðingar (aukningar) tollkvóta samkvæmt samningi Íslands og ESB. Því stækkuðu kvótar fyrir nautakjöt, sérósta, osta og unnar kjötvörur töluvert á árinu og sú magnaukning hefur eflaust haft áhrif á niðurstöður jafnvægisútboðsins í maí 2020. Þó má með sanni segja að áhrifanna gæti að takmörkuðu leyti þegar kemur að innfluttum ostum en eftirspurn neytenda eftir þeim hefur verið gífurleg. Í öðru lagi var áhrifa heimsfaraldurs COVID-19 farið að gæta að fullum þunga í maí 2020 og væntingar um innflutta neyslu erlendra ferðamanna á árinu voru að miklu leyti runnar út í sandinn. Í þriðja lagi var jafnvægisútboði sem útboðsaðferð beitt í fyrsta sinn í maí 2020 svo nokkru næmi. Því má gera ráð fyrir að bjóðendur hafi verið að þreifa fyrir sér við tilboðsgerð og erfitt er að segja til um hvernig bjóðendahegðun muni þroskast og þróast. Allt að einu var þetta niðurstaðan og út frá henni má draga þá ályktun að jafnvægisútboðið hafi skilað tilætluðum árangri því í greinargerð frumvarps þess er varð að lögum nr. 152/2019 (sem innleiddu jafnvægisútboðið) sagði m.a.:

Meginefni [frumvarpsins] er að breyta aðferðafræði úthlutunar á tollkvótum þannig að dragið verði verulega úr kostnaði þeirra sem fá úthlutað tollkvóta.

Áhrif á neytendur

Að undanfögnu hafa fjölmiðlar birt fréttir þess efnis að neytendaverð á innfluttum landbúnaðarvörum hafi ekki lækkað samhliða úthlutun tollkvóta samkvæmt samningi Íslands og ESB frá 2015. Sú umfjöllun hefur hins vegar verið þeim annmörkum háð að þar eru notuð viðmiðunartímabil sem skekkja stöðuna, erlent verðlag er fest og því horft innlenda verðþróun í einangruðu samhengi án tillits til viðskiptakjara. Á eftirfarandi myndum má sjá hvernig innlent verð á kjöti og mjólkurafurðum hefur þróast síðustu fimm ár, þ.e. á þeim tíma síðan samningurinn kom til framkvæmda.

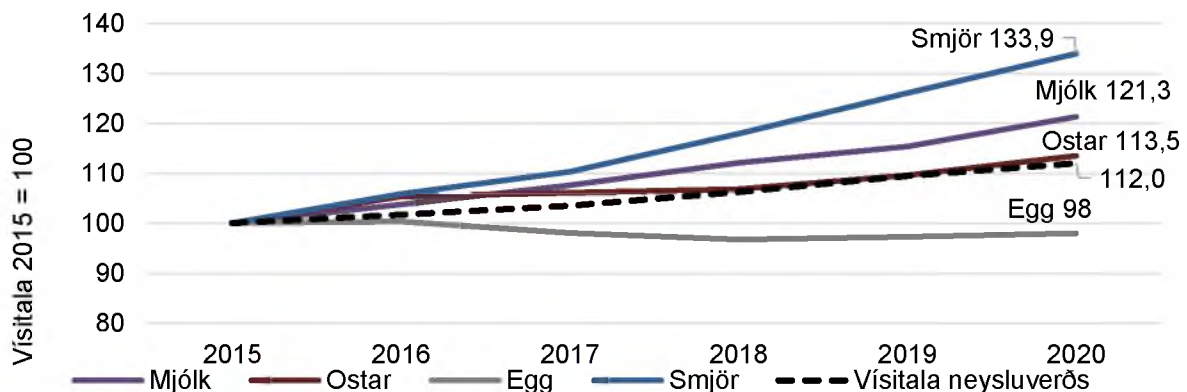
Mynd 2: Innlend verðþróun á kjöti.

(Heimild: Hagstofa Íslands. Vísitala neysluverðs, undirvísitölur.)

Af myndinni má ráða að verðþróun hafi verið nokkuð mismunandi. Á tímabilinu 2015–2020 (janúar–september) hækkaði almennt verðlag um 12%. Á sama tíma hækkar verð á svínakjöti örlítið meira eða um 13,5%, verð á nautakjöti nokkru minna eða um 9,2%. Verð á lambakjöti hækkaði mun minna en almennt verðlag og verð á fuglakjöti lækkaði um 4%. Lambakjöt fellur ekki undir tollasamninginn frá 2015 en vandamál tengd lambakjötsframleiðslu eru þekkt. Verðþróun á fuglakjöti stóð langt neðan stöðu almenns verðlags um síðustu áramót.

Mynd 3: Innlend verðþróun mjólkurafurða.

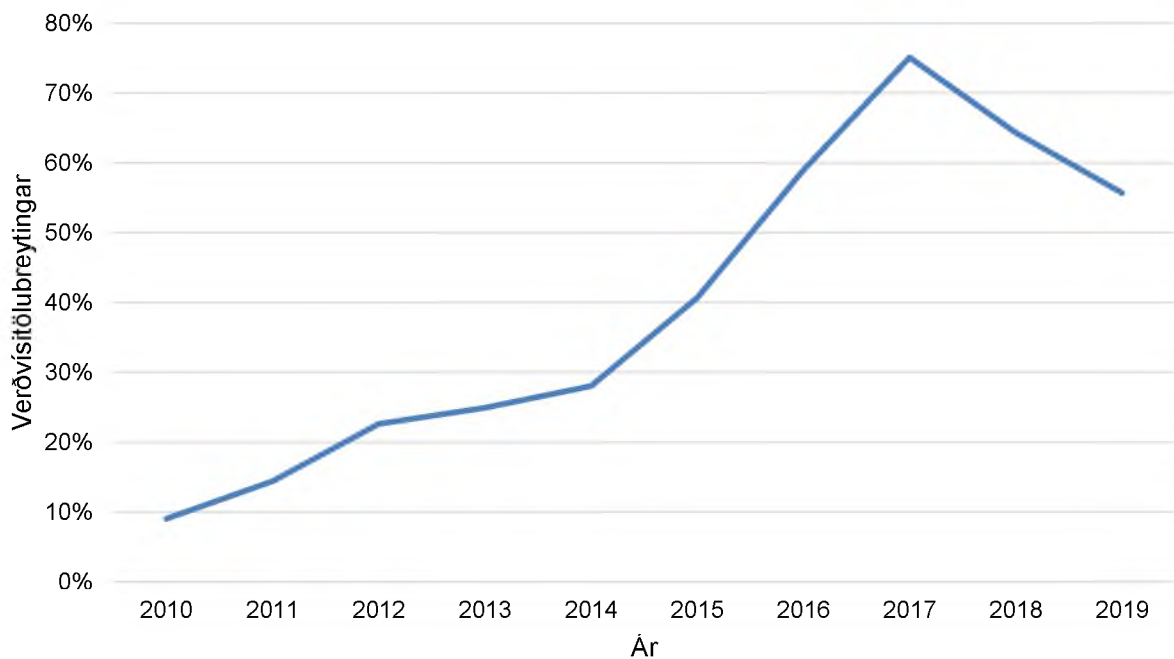

(Heimild: Hagstofa Íslands. Vísitala neysluverðs, undirvísitölur.)

Af myndinni sjá að verðþróun annarra mjólkurvara en osts hefur verið á skjön við almennar verðlagsbreytingar. Þannig hækkaði verð á smjöri langt umfram almennt verðlag og verð á mjólk töluvert meira á meðan verð á eggjum lækkaði á tímabilinu 2015–2020. Af þessu má ráða að smjör, sem ekki fellur undir gildisvið fríverslunarsamninga og ber 30% verðtoll og 623 kr./kg magntoll, hækkar mun meira en aðrar af framangreindum vörum. Hið gagnstæða á hins vegar við um verð á lambakjöti. Verð þeirra vara sem heyra undir tollasamninginn frá 2015, utan svínakjöts, stendur hins vegar að mestu í stað eða lækkar á tímabilinu á íslensku verðlagi.

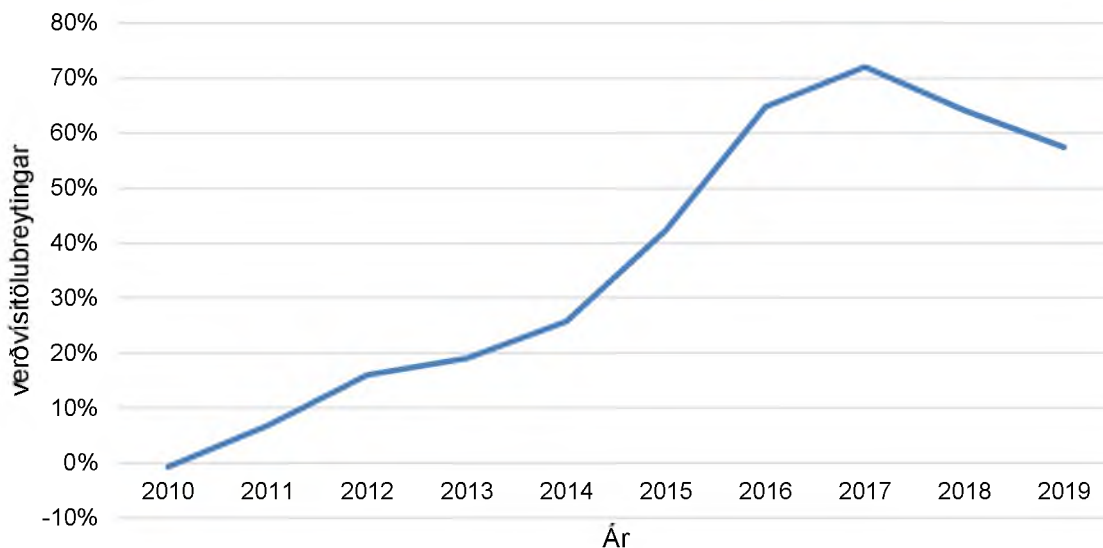
Framangreindar myndir segja hins vegar ekki alla söguna því gengisþróun íslensku krónunnar getur haft töluverð bein og óbein áhrif verð framangreindra vara. Vísitölur verðhlutfalla sýna hve mikið þarf af evrum að meðaltali til að kaupa sama magn af vörum og þjónustu í mismunandi ríkjum. Vísitala fyrir kjötvörur sýnir að árið 2019 var verð í evrum á kjötvörum hér á landi 56% hærra en í ESB-ríkjunum og verð á mjólk osti og eggjum 57% hærra. Það sýnir kannski best hve erfið samkeppnisstaða Íslands er á þessu sviði.

Mynd 4: Hlutfallslegt verðlag á kjöti, á Íslandi, borið saman við meðalverð í Evrópuríkjum

(Heimild: Hagstofa Íslands)

Mynd 5: Hlutfallslegt verðlag á mjólk, osti og eggjum, á Íslandi, borið saman við meðalverð í Evrópuríkjum

(Heimild: Hagstofa Íslands)

Af framangreindum tveimur myndum (4 og 5) leiðir að verðvísitölurnar fara hækkandi, íslensku verði í óhag, allt þar til á árunum 2016 og 2017. Á sama tíma er innlend neysla að aukast samhliða fjölgun ferðamanna og aukinni velsæld. Eftir þann tíma fara verðvísitölurnar lækkandi, þ.e. á sama tíma og samningurinn við ESB kemst til framkvæmda. Þó ýmsir þættir kunni að hafa haft þar áhrif, s.s. breytingar á neyslu ferðamanna, er engan vegin hægt að útiloka að tilvist og virkni tollasamningsins frá 2015 hafi haft þar töluvert að segja. Kaupmáttur innanlands jókst stöðugt á tímabilinu.

Sambærilegar upplýsingar mætti vinna um innflutning á vörum á grundvelli tollkvóta samkvæmt WTO-samningnum o.fl.

Áhrif á neytendur

Af framangreindu leiðir að ráðherra hefði verið í lófa lagið að áætla áhrif frumvarpsins með ítarlegri hætti en hann gerði. Í öllu falli virðist framangreind umfjöllun leiða líkur að því að lögleiðing 2. gr. muni hafa töluverð áhrif, annars vegar á innflytjendur landbúnaðarvara og hins vegar neytendur. Hefði því t.d. verið eðlilegt að fram kæmi mat á því hver áhrif lögfestingar 2. gr. frumvarpsins kunna að verða á vísitölu neysliverðs.

Áhrif á ferðaþjónustu

Eins og áður hefur komið inn á hefur innflutt neysla ferðamanna töluverð áhrif á þróun innflutnings og verðlags. Ef horft er til forsendna fjármálaáætlunar 2021–2024 sem er til meðferðar hjá fjárlaganefnd Alþingis er t.d. ljóst að þróun ferðaþjónustu er veruleg forsenda efnahagslegs viðsnúnings í kjölfar efnahagsáfalla vegna COVID-19.

Í skýrslu Alþjóðaefnahagsráðsins frá 2019 (World Economic Forum: The Travel & Tourism Competitiveness Report 2019) er lagt mat á samkeppnisstöðu ferðaþjónustu víða um heim út

frá einstökum neysluþáttum. Á útgáfuári skýrslunnar stóð Ísland í 30. sæti. Til samanburðar var norsk ferðaþjónusta í 20. sæti, dönsk ferðaþjónusta í 21. sæti, sænsk í 22. sæti og finnsk í 28. sæti. Frá árinu 2017 hafði Ísland fallið niður um sex sæti. Verðlag er sá þáttur sem einna helst dregur Ísland verulega niður í samkeppnismatinu en landið stendur mjög vel á flestum öðrum sviðum. Þegar að verðlagi kemur stendur Ísland í 138. sæti af 140 mögulegum. Árið 2019 var framlag ferðaþjónustunnar til vergrar landsframleiðslu 8% samkvæmt upplýsingum á vef Ferðamálastofu en það ár námu gjaldeyristekjur af ferðaþjónustu 468 milljörðum kr. Almennt hefur verið álitð að uppgangur ferðaþjónustu á Íslandi hafi verið einn öflugasti byggðaatburður sem átt hefur sér stað á Íslandi enda dreifast tekjur af ferðaþjónustu mjög víða um land.

Í ljósi framangreinds og þeirra áhrifa sem gerð hefur verið grein fyrir hér á undan hefði verið eðlilegt að í frumvarpinu væri lagt mat á áhrif lögfestingar 2. gr. frumvarpsins á verðlag til ferðamanna og samkeppnisstöðu ferðaþjónustunnar.

Áhrif á afurðastöðvar

Ef horft er til þess hverjir það eru sem hafa keppt um hreppt tollkvóta til innflutnings landbúnaðarvara síðustu ár kemur í ljós að þar er ekki aðeins um heild- og smásöluverslanir að ræða heldur hefur hlutdeild kjötafurðastöðva verið markverð. Til dæmis hlutu Stjörnugrís, Sláturfélag Suðurlands, Mata og Kjarnafæði úthlutanir hinn 25. júní sl. Að auki hlaut Mjólkursamsalan úthlutun vegna innflutnings á töluverðu magni af osti.

Athygli vekur að ekki er tekið fram í áhrifamati frumvarpsins að lögfesting 2. gr. frumvarpsins muni hafa áhrif á afurðastöðvar í kjöt- og mjólkuriðnaði.

Tímalengd fráviksins

Eins og fram hefur komið er lagt upp með það í 2. gr. frumvarpsins að útboð tollkvóta til hæstbjóðenda verði við líði til 1. febrúar 2022 þegar jafnvægisútboð taki við að nýju. Samkvæmt 1. og 2. másl. 3. mgr. 65. gr. búvörulaga er heimilt að skipta tollkvótum upp í einingar sem má úthluta til tiltekins tíma, allt að einu ári í senn.

Að undanfögnu hefur tollkvótum verið úthlutað til sex mánaða í senn, þ.e. að vori og rétt fyrir jól. Úthlutun fyrir fyrstu sex mánuði ársins 2021 hefur enn ekki verið auglýst og væntanlega gerir ráðherra ráð fyrir að tefja úthlutunina þar til frumvarpið hefur verið lögfest og tekið gildi sem lög. Ef sama framkvæmd verður viðhöfð munu úthlutanir til sex mánaða munu þrjár úthlutanir eiga sér stað á grundvelli 2. gr. frumvarpsins (des. 2020, jún. 2021 og des. 2021) og því gerir 2. gr. frumvarpsins í raun ráð fyrir að úthlutunargjald tollkvóta taki hækkunum fyrir innflutning á 18 mánaða tímabili. Gera má þó ráð fyrir að áhrif hækkunarinnar muni koma fram í vöruverði nokkuð lengur eða þar til birgðir hafa klárast.

Kröfur til lagafrumvarpa

Í samþykkt ríkisstjórnarinnar um undirbúning og frágang stjórnarfrumvarpa og stjórnartillagna, sbr. 10. gr. reglna um starfshætti ríkisstjórnar, eru að ýmsu leyti settar fram kröfur til undirbúnings og frágangs stjórnarfrumvarpa. Í 7. gr. reglnanna er fjallað um tilefni og nauðsyn lagasetningar en þar er m.a. tekið fram að í greinargerð með frumvarpi skuli greina frá tilefni lagasetningar, því markmiði sem að er stefnt og þeim valkostum sem fyrir hendi voru til að ná

Því fram. Í 8. gr. reglnanna er kveðið á um að ef samning frumvarps gefi tilefni til að meta hvort það samrýmist stjórnarskrá eða alþjóðlegum skuldbindingum skuli þess getið í greinargerð. Í 1. mgr. 10. gr. reglnanna segir:

Hver ráðherra skal í samræmi 66. gr. laga um opinber fjármál leggja mat á áhrif stjórnarfrumvarpa, þ.m.t. fjárhagsleg áhrif, sem hann hyggst flytja á Alþingi og skal matið birt sem hluti af greinargerð með frumvarpinu. Við mat á áhrifum skulu markmið og tilætluð áhrif lagasetningar dregin skýrt fram.

Á vefsíðu forsætisráðuneytisins er birtur gátlisti vegna mats á fjárhagsáhrifum lagafrumvarpa. Ef tekið er mið af þeim matsatriðum sem þar koma fram er m.a. gert ráð fyrir því að lagt sé mat á áhrif frumvarpa á jöfnun gæða og verðlagsforsendur. Þá er jafnframt gert ráð fyrir því að í mati á fjárhagsáhrifum komi fram hversu nákvæmt matið er og á hversu traustum gögnum það byggist. Á vefsíðunni er jafnframt birt eyðublað vegna mats á áhrifum lagasetningar og í 1. tölul. C-liðar eyðublaðsins er gert ráð fyrir að mat sé lagt á hagræn áhrif á heildareftirspurn og einstaka markaði. Í 3. tölul. C-liðar er fjallað um mat á áhrifum lagafrumvarpa á samkeppnisskilyrði.

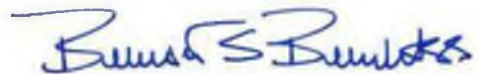
Sé tekið mið af kröfum ríkisstjórnarinnar til undirbúnings og gerðar lagafrumvarpa og umfjöllunar um 2. gr. frumvarpsins hér að framan leikur hið minnsta verulegur vafi á hvort undirbúningur og gerð frumvarpsins geti talist uppfylla gerðar kröfur. Slíkar kröfur grundvallast á sjónarmiðum um gæði lagasetningar. Hafa verður í huga að markmið um slík gæði stefna ekki aðeins að skýrum og skiljanlegum lagatexta heldur einnig og alls ekki síður að því að ráðherrar og Alþingi haldi sig innan eðlilegra marka og gangi í raun og veru úr skugga um að svo sé.

Virðingarfyllst,

f.h. SVP – Samtaka verslunar og þjónustu

Andrés Magnússon
framkvæmdastjóri

Benedikt S. Benediktsson
lögfræðingur

Nefndasvið Alþingis
Atvinnuveganefnd
Austurstræti 8-10
101 Reykjavík

Reykjavík, 10. desember 2020

Efni: Frumvarp til laga um breytingu á búvörulögum, nr. 99/1993 (úthlutun tollkvóta. (Mál nr. 376)

Viðskiptaráð Íslands þakkar fyrir tækifærið til að koma sjónarmiðum sínum á framfæri um breytingar á búvörulögum er varða úthlutun tollkvóta. Viðskiptaráð hefur lengi talað fyrir því að fyrirkomulag úthlutunar tollkvóta sé endurskoðað og studdi þær breytingar sem gerðar voru á kerfinu í lok síðasta árs, þó að ráðið hefði viljað sjá enn stærra skref tekið í átt að auknu frelsi í innflutningi. Því eru vonbrigði að horfið sé frá þeim jákvæðu breytingum. Ef bregðast á við rekstrarvanda í landbúnaði vegna kórónuveirukreppunnar er að mati ráðsins rétt að gera það með sambærilegum hætti og í öðrum atvinnugreinum, en ekki með samkeppnishömlum sem eru til þess fallnar að hækka verð til neytenda og viðskiptavina innflytjenda, eins og hótela og veitingahúsa.

Nýja fyrirkomulagið hafði góð áhrif

Það fyrirkomulag sem tók gildi þann 1. janúar 2020, jafnvægisútboð, var lagt til með hliðsjón af tillögum starfshóps um endurskoðun á regluverki um úthlutun tollkvóta landbúnaðarvara. Í vinnu sinni lagði umræddur starfshópur áherslu á að neytendur myndu njóta aukins markaðsaðgangs erlendra landbúnaðarvara, í formi lægra vöruverðs og fjölbreyttara vöruúrvals. Skortur á slíkum áherslum hefur einkennt tollakerfið á Íslandi þar sem tollar hafa verið háir í alþjóðlegum samanburði, neyslustýringaráhrif þeirra mikil og skilvirkni í framkvæmd lítil.

Breytingin hafði góð áhrif til lækkunar vöruverðs til neytenda, en þegar fyrsta útboðið á tollkvótum með nýrri aðferð var haldið síðastliðið vor lækkaði útboðsgjald fjölmargra tegunda búvara frá síðasta útboði sem fór fram með eldri aðferð undir lok árs 2019. Með fyrirbyggjandi frumvarpi á þó að snúa tímabundið aftur til gamla fyrirkomulagsins, á kostnað samkeppni og neytenda.

Ófullnægjandi forsendur

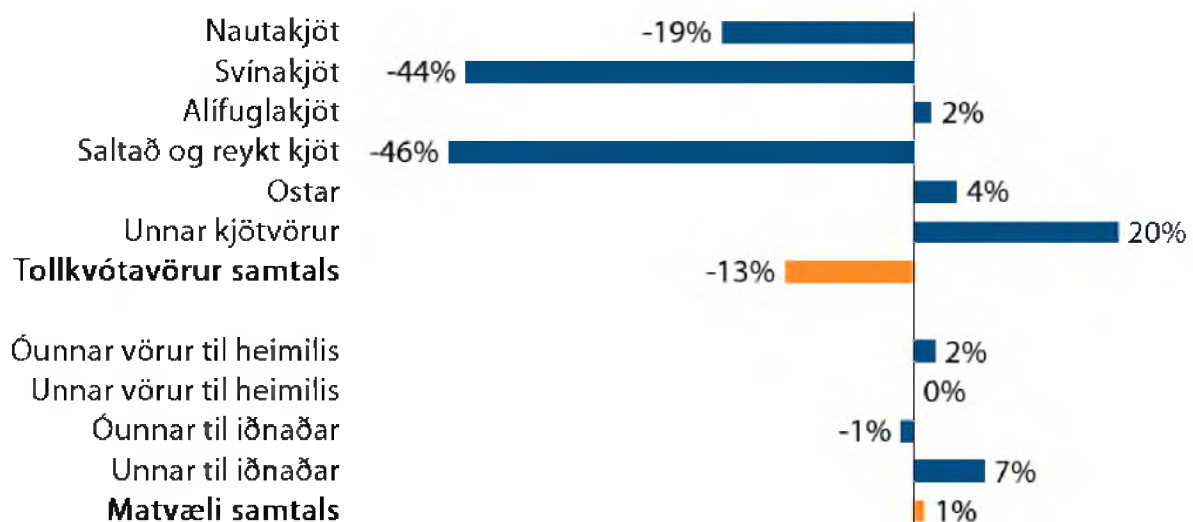
Samkvæmt greinargerð frumvarpsins eru forsendur breytinganna þær að aðstæður nú séu aðrar en þegar úthlutun tollkvóta var breytt fyrir yfirstandandi ár. Þá hafi verið gert ráð fyrir um 2 milljónum ferðamanna sem ekki koma til landsins nú vegna kórónaveirunnar og því dregin sú ályktun að það sé ljóst „að eftirspurn eftir matvælum hefur dregist talsvert saman en innflutningur samkvæmt tollkvótum hefur á sama tíma haldist óbreyttur.“

Við þetta má gera í það minnsta tvær athugasemdir. Í fyrsta lagi er villandi að setja fjölda ferðamanna fram í þessu samhengi þegar kemur að matvælaframleiðslu. Ef gert er ráð fyrir að hver af þessum 2 milljón ferðamönnum hafi dvalið á landinu í 5-6 daga þýðir það að um 30 þúsund ferðamenn voru á landinu á hverjum tíma. Á móti kemur að Íslendingar ferðast ekki til útlanda svo ætla má að fækkun neytenda á matvörumarkaði hafi verið vel innan við 10% og í takti við einkaneyslu almennt. Það er því vel í lagt að tala um að eftirspurn hafi dregist „talsvert“ saman.

Í öðru lagi sýna hagtölur allt annað en að innflutningur tollkvótavara hafi haldist óbreyttur. Hvort sem horft er á mars til október, eftir að kreppan skall á, eða janúar til október virðist hafa verið verulegur samdráttur á innflutningi tollkvótavara milli ára eins og neðangreind mynd sýnir. Breytingin eftir flokkum er misjöfn en stóra myndin er skýr. Úthlutun tollkvóta á árinu bendir til þess að myndin gæti breyst þegar árið er liðið, en í öllu falli styðja fyrirliggjandi gögn ekki við greinargerðina. Ef horft er á matvælainnflutning almennt er aftur á móti hægt að segja að innflutningurinn sé svo til óbreyttur.

Breyting innflutnings matvæla milli ára 2020

Tonn í janúar til október

Heimild: Hagstofa Íslands.

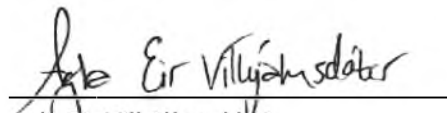
Ekki innflutningur sem þrengir að heldur kreppan sjálf

Kjöt og ostar, bæði innlendir og innfluttir, eiga það sameiginlegt að vera vörur sem neytt er minna af þegar kreppir að. Í staðinn kaupir fólk meira af ódýrari mætvælum og virðist það vera í takt við upplifun stjórnenda matvöruverslana. Ofangreind gögn styðja þetta þar sem innflutningur matvöru í tonnum talið hefur almennt lítið breyst, en dregist saman í tollkvótavörum. Tollkvótar breyta ekki þessu vali neytenda og það er óljóst hvort og hversu mikið neytendur munu færa neyslu sína yfir í íslenskar landbúnaðarvörur ef dregið verður úr framboði á erlendum landbúnaðarafurðum. Hætt er við að ef undirliggjandi markmið stjórnvalda er að styðja við innlenda framleiðendur, séu þau í það minnsta að bregðast við stöðunni með mjög ómarkvissum hætti.

Minni samkeppni ekki lausn á vanda landbúnaðarins

Neikvæð áhrif vegna kórónuveirunnar eru víðtæk. Niðursveifla er í miklum meirihluta atvinnugreina og í mörgum tilfellum alvarleg.¹ Viðskiptaráð vill veg innlendrar atvinnustarfsemi sem mestan, en er mótfallið því að staða innlendra matvælaframleiðenda sé látin bitna meðal annars á veitingastöðum og neytendum með fyrirkomulagi sem er til þess fallið að hækka vöruverð. Viðskiptaráð hvetur því stjórnvöld til að leita annarra leiða, sem ekki skerða samkeppni og valfrelsi, til að bregðast við sérstökum og tímabundnum vanda innlendra matvælaframleiðenda.

Virðingarfyllt,

Agla Eir Vilhjálmsdóttir
lögfræðingur Viðskiptaráðs Íslands

¹ Sjá umfjöllun Viðskiptaráðs: <https://www.vi.is/greining/ekki-adeins-ferdationustukreppa>